

VOORWOORD

Nog steeds is het aantal in - en aanloophuizen in Nederland groeiende. Duizenden vrijwilligers en vele beroepskrachten zijn dagelijks in de weer om het inloophuis in hun dorp, stadswijk of buurt gestalte te geven. De ontwikkelingen staan niet stil.

De gedachten en ideeën over het inloophuiswerk zijn in de loop van de jaren niet echt veranderd. Nog steeds staan begrippen als GASTVRIJHEID en ONTMOETING hoog op het lijstje van belangrijke motieven om een inloophuis te beginnen.

Dit WERKBOEK / HANDBOEK wil handreikingen doen aan mensen die een inloophuis willen beginnen en niet de behoefte hebben om alle wielen zelf uit te vinden. Dit werkboek wil een GIDS zijn om vooral toch ook je als vrijwilligers en beroepskrachten je te blijven bezinnen op wat doet en wat je bent.

Veel inloophuizen hebben inmiddels al een feestje gevierd.; hun 5-jarig bestaan of 10 of 15 jaar en er zijn er ook die al 20 of meer jaren hun bestaan hebben gevierd. De jaren lijken voorbij dat men maar aarzelend een feestje durfde te beleggen! Want het inloophuis was immers bedoelt om na een aantal jaren niet meer nodig te zijn...

Nu weten we beter!

DEZE samenleving heeft een plek zoals het inloophuis biedt meer dan hard nodig! Een huis voor IEDEREEN. Een luisterend oor. Een plek waar je jezelf mag en kunt zijn. Inloop maar ook uitloop?

Eén van de vele vragen waarop dit werkboek stukjes van het antwoord op geeft. Aanzetten voor de discussie in uw eigen huis.

Het werkboek biedt artikelen om ALLEEN en ook om SAMEN te lezen en te bespreken. Artikelen die gebruikt kunnen worden als voorbereiding voor medewerkers avonden en bestuursvergaderingen.

Artikelen over fundamentele vragen, concrete activiteiten, over werving en begeleiding van gastmensen, over allerlei organisatorisch vragen, over achtergronden van bezoekers, over publiciteit, over de relatie met de achterban.

Teveel om hier op te noemen.

En...mocht er iets zijn wat u toch nog in dit werkboek mist? Wel neem dan contact op met het ICB. Er is ongetwijfeld aandacht voor uw opmerkingen.

Wij hopen van harte dat dit werkboek / handboek haar weg in loophuizenland en ver daar buiten mag vinden.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Hoofdstuk 1 Over bedoelingen, visie en identiteit

Hoofdstuk 2 Voordat het zover is

Hoofdstuk 3 Zonder vrijwilligers kan het niet

Hoofdstuk 4 De organisatie in en rondom het inloophuis

Hoofdstuk 5 Op wie richt het inloophuis zich

Hoofdstuk 6 In goede en in kwade dagen present

Hoofdstuk 7 Publiciteit

Hoofdstuk 8 Fondsenwerving en actie voor vrienden van het inloophuis

Hoofdstuk 9 Relaties met derden

Hoofdstuk 10 Activiteiten

Hoofdstuk 11 Lijst van boeken die meer dan de moeite waarde zijn om te lezen

OVER BEDOELINGEN, VISIE EN IDENTITEIT

*Een inloophuis, een aanloophuis, een diaconaal centrum,
een open kerk*

Inloophuizen als mogelijkheid om mensen te bereiken

Bezint voor je begint is een bekend en goed Nederlands spreekwoord. Zeker ook van toepassing als het gaat om het opstarten van een inloophuis.

Niet zo maar even doen. Niet klakkeloos nadoen wat er elders al is.

Vaak zijn het diakenen ter plekke die het idee opvatten om eens na te denken over een laagdrempelige opvang om op die manier in contact te komen met mensen waar men er graag voor wil zijn.

Visie nota van het ICB: alle aardbeien voor de veiling

Wat wil je met een inloophuis bereiken?

Het ICB sprak in een aantal vergaderingen over haar visie op het werk en hoe die visie in de loop van de jaren ook onder invloed van de ontwikkelingen in de samenleving veranderd. Visie is geen statisch begrip.

Eén belangrijk ding is gebleven: de visie dat alle mensen er toe doen!

En dat het daarom van belang dat ALLE aardbeien naar de veiling kunnen en niet de selecteerde

Dagboekfragmentje

Jackie Wyse kwam over van Amerika om hier voor de Doopsgezinde gemeenten ervaring op te doen in een inloophuis. In Almere was zij enkele jaren actief.

Hierbij een inkijkje in dagboek, een fragmentje.

Waar doe je het voor? ONTMOETEN.

Eigenlijk is één van de mooiste dingen die je kan overkomen in het inloophuis dat je iemand ONTMOET.

Een gast ontmoet een andere gast; een gastvrouw ontmoet een gast; een gastman ontmoet een gastvrouwen zo gaat het maar door.

De priester, de leviet en nog enkele anderen

Velen die zich aanmelden in het inloophuis om als gastvrouw, gastman, bestuurder actief te zijn hebben iets of veel met het verhaal van Jezus van Nazareth. Hij is hun inspiratie, Hij is een voorbeeld om na te volgen. Het verhaal uit Lukas 10 over de Barmhartige Samaritaan bijvoorbeeld.

Wat heeft dit werk met de kerk te maken? Is dit een taak van de kerken?

Het Diaconaal Centrum in Eindhoven had een rubriek in haar Nieuwsbrief waarin men inging op die vraag. Enkele medewerkers gingen op bezoek bij vergelijkbare projecten en vroegen aan betrokkenen: is dit kerkenwerk?

Over identiteit gesproken: eigenheid en inspiratie

Enkele jaren geleden organiseerde het ICB een dag voor coördinatoren en daar was het thema 'eigenheid en inspiratie' aan de orde. Een drietal werkers hield een boeiend verhaal over wat zij als het eigene van hun inloophuis ervaren en hoe zij als werker daar een rol in vervullen. GertJan van der Kolm, toen verbonden aan de Buitenwacht in Dordrecht reageerde op deze verhalen. En uiteraard discussieerden de deelnemers er lustig op los.

Gastvrijheid

Een heel belangrijk iets in de wereld van de inloophuizen: gastvrijheid. Sake Stoppels schreef er een boek over. Zijn zeven kernmerken van gastvrijheid zijn het meer dan waard om genoemd te worden.

De presentiebenadering

Belangrijk in dit werk is het present zijn. Aanwezigheid in de wereld van de ander. In een paar pagina's willen we kort de inhoud van de presentiebenadering uit de doeken doen.

De belangrijkste kenmerken van de presentiebenadering

Een achttal kernmerken worden kort toegelicht.

Het mag dan gaan om vrijwilligerswerk wat wij doen, het neemt niet weg dat er het nodige ook van ons aan inzet gevraagd wordt.

Een open kerk

Jan Hendriks auteur van boeken over een kerk als herberg en een aantrekkelijke en vitale gemeente hield bij het ICB een inleiding over: 'een open kerk'.

INLOOPHUIZEN ALS MOGELIJKHEID OM MENSEN TE BEREIKEN

Diakenen zijn meestal niet zo dromerig ingesteld. Ze willen juist iets doen, iets betekenen voor mensen dichtbij en ver weg. Voor mensen die het niet zo makkelijk hebben. Maar hoe bereik je hen? Een inloophuis biedt daarvoor een goede mogelijkheid. Wim van Til van het landelijke Inloop Centra Beraad vertelt hoe je als diaconie een inloophuis kunt beginnen.

Voor veel diakenen is Jezus hét inspirerende voorbeeld. Hoe Hij omzag naar zijn omgeving en bewogen raakte. Vanuit die bewogenheid en aandacht voor mensen gebeurde er iets.

Vanuit die navolging van Jezus weten velen in en buiten de kerk zich geroepen om naar de ander om te zien. Want juist in onze samenleving dreigen velen zich niet overeind te kunnen houden. Juist in onze samenleving waarin we zoveel hebben, waarin er allerlei fantastische communicatiemiddelen zijn, raken veel mensen hun contacten kwijt en vereenzamen. In een samenleving waarin de welvaart voor velen bijna niet te volgen is, worden de verschillen erg groot tussen arm en rijk en zijn er steeds meer mensen die in voedselhoud komen en door hun grote schulden steeds verder in de problemen raken.

Begin

Hoe kom je op een goede manier in contact met deze mensen? In de praktijk van alledag blijkt dat een inloophuis in Breda, in Dieren, in Goes, in Raalte, om er maar een paar te noemen, er prima in slaagt om in contact te komen met mensen die veelal door de diaconie gezien worden als een doelgroep. Een groep mensen voor wie de diaconie er graag wil zijn en voor wie de diakenen zich willen inspannen.

Is er in jouw dorp of stadswijk geen inloophuis en denk je erover er een te beginnen? Hoe doe je dat dan?

Dromen

Om te beginnen doe je er goed aan om eens met elkaar te dromen over wat je nu zo graag zou willen opzetten. Waar droom je van? Van een gemeenschap waar Van een kerk die Vertel het aan elkaar. Het kon wel eens zo zijn dat de dromen erg op elkaar lijken. Ga dan eens kijken of dat ook in de praktijk te verwezenlijken is. Of er ook behoefte aan is. Zijn er al niet allerlei voorzieningen? Wat zou een diaconie extra kunnen bieden? Doe je het dan alleen vanuit de eigen protestantse kerk of vraag je er anderen bij? De ervaring leert dat het opzetten van een inloophuis het beste oecumenisch kan gebeuren. Het is bijna altijd een interkerkelijke werkgroep die een inloophuis opzet. Ga ervan uit dat een inloophuis niet voor 'zielige' mensen is bedoeld. Wel voor mensen die het prettig

vinden om er even uit te zijn. Even contact te maken met anderen. Een luisterend oor te vinden of een praatje te maken om de stilte van de dag te doorbreken. Of gewoon om even op adem te komen.

Draagvlak

Als je helder hebt wat je als diaconie wilt, informeer dan in je eigen woonplaats of er al dergelijke initiatieven zijn. En ook wie er mee willen doen. Probeer van meet af aan een zo breed mogelijk draagvlak te creëren voor je initiatief en bedenk op tijd dat het voor anderen heel plezierig is om zo vroeg mogelijk mee te kunnen doen. Een gezamenlijke start vergroot de gemeenschappelijke motivatie. Benoem een interkerkelijke werkgroep waarin je als diaconie participeert, en die aan de diaconie rapporteert.

Denk niet direct dat jouw woonplaats te klein is. Het gaat immers niet om grote aantallen bezoekers. In een inloophuis kan daarom de kreet 'elk mens telt' omgezet worden in daden. Aandacht voor de persoon is van belang.

Vraag aan huisartsen, de sociale dienst, de wijkagenten en het maatschappelijk werk hoe zij denken over het initiatief, vanuit hun betrokkenheid in de samenleving. En probeer natuurlijk ook vanaf het begin de predikanten en pastoraal bezoekers te betrekken bij je plannen. Hebben zij belang bij een inlooppoging? Zijn zij bereid mensen te vertellen dat de inlooplek voor hen van betekenis kan zijn?

Gesprek?

Denk er goed over na wat je wil betekenen voor mensen. In sommige inloophuizen is er de discussie: evangeliseren of niet? De meeste huizen kiezen ervoor om niet te evangeliseren in het huis. Medewerkers, de gastvrouwen en gastmannen, beloven dat elkaar ook. Maar voor je identiteit – een inloophuis van de kerken – hoef je je niet te schamen. Natuurlijk is het een prima zaak om een gesprek te hebben wanneer de gast, de inlooper daarom vraagt. Dan is het uiteraard prima om daar woorden over God te spreken en, indien de inlooper dat wenst, met haar of hem te bidden. Doorverwijzen mag ook, maar waarom niet zelf in relatie van inlooper en gastmensen met elkaar in gesprek?

Lage drempel

Als je besluit om een laagdrempelige inloop te gaan realiseren, is de volgende vraag: waar doe je dat? In een kerkelijke ruimte of juist niet? Er zijn nu eenmaal mensen voor wie de drempel van een kerkelijke ruimte hoog is. Wanneer je juist ook mensen van buiten de kerkgemeenschap wilt bereiken, besef dan dat de keuze van de inloopruijme meebepalend kan zijn voor de mensen die je wilt bereiken. Vraag ook aan mensen van buiten de kerk wat zij ervan vinden. Hoe is het imago van de plaatselijke protestantse gemeente of van de Rooms-katholieke parochie? Het is evengoed mogelijk dat het in jouw woonplaats niet uitmaakt.

Reken erop dat er niet direct horden mensen binnenkomen wanneer je de deur van het inloophuis opent. Veel inloophuizen hebben in de beginjaren de erva-

ring opgedaan dat er maar matig binnengelopen wordt. De gang moet er een beetje inkomen. Er moet sprake zijn van naamsbekendheid en van een goede roep over het huis. Ook al is de drempel nog zo laag, hij is wel aanwezig.

Gast centraal

Er is nog veel over te zeggen. Over het werven en trainen van vrijwilligers, of over de kosten bijvoorbeeld, van huisvesting, huur, koffie, training van de medewerkers, activiteiten, publiciteit Voor al deze vragen kun je terecht bij het Inloop Centra Beraad.

Wanneer je een pandje hebt, is het wellicht interessant om te zien met wie je dat pand samen kunt gaan gebruiken, want juist in de eerste jaren doe je er goed aan om te beginnen met enkele dagdelen open te zijn. Als dit goed loopt, kun je de openingstijden en activiteiten uitbreiden. Probeer alles te doen op grond van de behoeften van de gasten. Zij weten wat er nodig is en welke activiteiten daarbij aansluiten.

Moet je nog kiezen tussen bepaalde groepen die je als gast uitnodigt? Zet de deur maar open en zorg voor een heel lage drempel en een echt WELKOM. Richt je op iedereen. Iedereen is welkom! En je zult meemaken dat de mensen die je graag wilt bereiken in het inloophuis, er ook gaan komen.

Artikel van Wim van Til in Diaconia van juli 2006

Alle aardbeien voor de veiling

Visienota ICB, najaar 2006

Aanleiding en bedoeling

Het Inloop Centra Beraad (ICB) - het landelijk platform van 140 huizen, die meestal een kerkelijke achterban hebben - ondersteunt inloophuizen en aandachtscentra. Dat doet het ICB al sinds 1989.

Vorm en inhoud van die ondersteuning bewegen mee met de tijd en de ontwikkelingen in de huizen, de maatschappij en de kerken. De afgelopen jaren gebeurde die dienstverlening meer en meer in samenwerking met twee andere landelijke netwerken, namelijk het Netwerk Urban Mission (NUM) en het Landelijk Overleg Drugspastores (LaND).

Maar wat stelt het ICB zich in de toekomst voor bij die *dienstverlening* en die *samenwerking*? En vooral, wat vindt het ICB *belangrijk* om te bewaren en te delen? Tijd om de balans op te maken, zo vond het bestuur van het ICB en wijdde er de laatste twee jaar enkele bezinningsgesprekken aan. Deze notitie is een beknopte weerslag van die bezinning.

Een nota met voor ogen een vruchtbare samenwerking met de andere netwerken, maar ook een nota die wil uitgaan van het inloophuisprincipe dat elk mens van belang is. Poëtischer en misschien vruchtbaarder omschreven met de titel van deze visienota. ...

In welke samenleving leven wij?

Het werk in de inloophuizen heeft alles te maken met de maatschappelijke context. Woorden als individualisering, verzakelijking, digitalisering en het meer zelf verantwoordelijkheid dragen, kenmerken onze huidige samenleving.

- Onder *individualisering* verstaan we dat iedereen op zichzelf leeft en in eerste instantie zelf keuzes moet maken. De gemeenschap is niet of minder bepalend voor wat de mens doet en denkt. Het meer zelf verantwoordelijkheid dragen heeft alles met die individualisering te maken. Een negatief gevolg van die individualisering kan zijn dat mensen alleen opkomen voor eigen belangen en geen oog hebben voor de belangen van anderen. Soms gaan eigen belangen ten koste van anderen.
- Het meer *zelf verantwoordelijkheid dragen* heeft te maken met een terugtrekkende overheid die mensen in eerste instantie zelf verantwoordelijk wil laten zijn voor eigen welzijn. We zien echter dat lang niet alle mensen die eigen verantwoordelijkheid kunnen dragen. En als mensen dan geen ondersteunend netwerk hebben, dan vallen er gaten...
- Bij *verzakelijking* denken we aan de vele formulieren, de vele wetten en weetjes die mensen moeten kennen en kunnen om in onze samenleving te

kunnen (over)leven en gebruik te kunnen maken van de diensten die voor elke staatsburger aanwezig zijn.

- De *digitalisering* van de samenleving betekent dat men eigenlijk niet meer buiten een computer kan. Steeds meer communicatie verloopt via de digitale snelweg en steeds meer informatie moet via die snelweg verkregen worden. Niet kunnen werken met een computer brengt een soort analfabetisme met zich mee met steeds grotere gevolgen.

Niet alle aardbeien gaan naar de veiling. Over doelgroepen gesproken

Inloophuizen worden geconfronteerd met een groeiend aantal mensen die niet in staat is aan de hoge eisen van de samenleving te voldoen en die eenzaam is.

Scheidslijnen tussen mensen worden zichtbaar, in de stad en op het platteland.

- Door de sterke nadruk op de eigen verantwoordelijkheid blijken de criteria om een beroep te kunnen doen op de hulpverlening en op allerlei voorzieningen een te hoge drempel. Het invullen van formulieren, het aanleveren van gevraagde documenten of het moeten formuleren van de eigen hulpvraag, is voor een aantal mensen gewoon te *moelijk*. En juist deze mensen, afhankelijk van voorzieningen, ontberen vaak een ondersteunend netwerk.
- Dat bevordert *isolement*. We zien mensen met een psychiatrische aandoening die zelfstandig moeten functioneren en dat niet redden. Onder de bezoekers van inloophuizen komen we hen veel tegen. Ook de dak- en thuislozen vormen in de grote steden een belangrijk deel van de bezoekers. Verder zien we asielzoekers die uitgeprocedeerd zijn en zelf verantwoordelijk zijn voor hun terugkeer. Zij krijgen geen uitkering meer. Daarnaast zien we ook bezoekers die geen werk meer hebben en alle sociale contacten dreigen kwijt te raken.
- Er is een toenemende verarming van mensen die afhankelijk zijn van een uitkering of van een minimumloon. De *kloof* tussen rijk en arm, kansrijk en kansloos, autochtoon en allochtoon wordt steeds meer zichtbaar.
- Er is ook een *onderscheid* tussen inloophuizen in de grote steden en in de dorpen of op het platteland. In de dorpen zien we vooral ouderen en mensen die gewoon behoefte hebben om zo nu en dan samen met anderen koffie te drinken en een praatje te maken. In de steden is de problematiek vaak schrijnender.

Kernwoorden

Waar gaat het ten diepste om in inloophuizen en aandachtscentra? Waarom toch al die koppen koffie, met liefde ingeschonken? Waarom toch die saamhorigheid? Waarom toch die eetgroepen? Het werk bestaat omdat mensen, vaak gelovige mensen, op anderen betrokken willen zijn. Omdat ze dat willen, omdat ze wellicht invulling zoeken van (bijbelse) woorden, zoals gastvrijheid en barmhartigheid.

- In inloophuizen zijn de begrippen *gastvrijheid* en *ontmoeting* kernwoorden.
- Gastvrijheid wordt geboden. Er wordt in de huizen een plek geboden waar je jezelf kunt en mag zijn. Een plek waar je zo maar naar binnen kunt lopen,

waar je je niet hoeft te legitimeren, waar je geen lid hoeft te zijn. Kortom een plek waar het warm is en waar aandacht is voor de gasten.

- Ontmoeten heeft iets van verwondering en herkenning. De ander is antwoord of vraag op iets aan jou. Een echte ontmoeting raakt je. Ze vraagt openheid van jou. Ontmoeten is de ander binnenlaten in het huis van jezelf, met alle risico's. Want de ander kan ontdekken dat niet alles echt is in je huis, dat je je soms anders voordoet, dat je kwetsbaar bent en soms anderen gewoon napraat. Een ander zal misschien vragen naar je gewoontes, gevoelens en opvattingen. Pas als je de ander zo diep laat binnendringen, kun je van ontmoeting spreken. Een echte ontmoeting laat sporen na.
- Inloophuizen bieden die gastvrijheid en ontmoeting om te komen tot *presentie*. In de ontmoeting wordt ruimte gecreëerd om aan het licht te komen en dat geldt zowel voor de gast als voor de gastvrouw/gastman.
- *Spiritualiteit* is voorwaarde voor de kwaliteit van deze presentie. Daarmee bedoelen we hoe belangrijk het in dit werk is je te willen laten raken door mensen. En je te willen laten meenemen door de verhalen van de God van Israël die mensen aan het Licht wil laten komen. Spiritualiteit in inloophuizen heeft alles te maken met een geraakt zijn door mensen en door situaties van mensen die vaak achtergesteld zijn. Je laten uitnodigen door die ander, je bij die ander laten betrekken en vanuit zijn/haar perspectief naar de werkelijkheid kijken, vraagt belangeloze beschikbaarheid. Dat vertaalt zich in trouw zijn, tijd nemen en ontvankelijk zijn. En is eigenwaardigheid in dit verband misschien een passender term dan gelijkwaardigheid? Deze beschikbaarheid brengt ruimte voor het laten verschijnen van iets, namelijk het in aanzijn roepen van die ander. In de ontmoeting mogen zowel de gasten als de gastheren en gastvrouwen worden zoals ze zijn bedoeld. Elk mens mag immers worden zoals de Schepper heeft beoogd. Iedereen is van waarde, niemand wordt buitengesloten. Naar die Bijbelse gedachte verwijst de titel van deze notitie. Het gaat om *alle aardbeien*, ook de gekneusde.
- Een ander kernwoord is *gedrevenheid*. Om mensen mens te laten zijn en mens te laten laten worden. Het gaat om die kracht die bezoekers en gastvrouwen/gastmannen samen laat optrekken om een nieuwe werkelijkheid aan het Licht te laten komen. En ten diepste heeft dat te maken met de verhalen van de God van Israël die niet anders wilde dan mensen aan het Licht te laten komen.
- Inloophuiswerk heeft alles te maken met *barmhartigheid* en *gerechtigheid*. Barmhartigheid is de inzet voor degene die iemand nodig heeft. Een belangeloze inzet gericht op het welzijn, de heelheid van die ander. Gerechtigheid is het opkomen voor het recht van die ander om een plek te hebben om te leven (bed, bad en brood). Het betekent oog hebben voor de oorzaken van armoede en uitsluiting en op zoek gaan naar wegen om dat onrecht aan te kaarten bij kerken, welzijnsorganisaties, politieke organen en hulpverleningsinstellingen. Op zoek gaan naar bondgenoten die met jou het recht op leven en samenleven voor elke mens willen zoeken.

Relatie met de achterban

Veel inloophuizen hebben een achterban, vaak met wortels in de kerk. Veel inloophuizen zijn door diaconieën, caritasgroepen *en/of* missionaire werkgroepen opgezet. Want het behoort vanouds tot de missionaire en diaconale taken van een christelijke gemeente om oog en aandacht te hebben voor wie aan of over de rand van de samenleving zijn geschoven.

Het is een oecumenische beweging. Plaatselijke inloophuizen zijn vaak begonnen met de steun van alle plaatselijke kerken. Soms is die kerkelijke achterban intensief betrokken bij het wel en wee van het werk. Soms raken kerken op afstand en worden ze vooral degenen die het werk financieel ondersteunen. Om allerlei redenen kan die afstand ontstaan: opgeslokt worden door eigen zaken of geen voeling meer hebben met de ontwikkelingen van het werk. Veel vrijwilligers en gasten ervaren trouwens hun inloophuis als 'de' kerk...

Waarom zijn echter een goede achterban en een sterk draagvlak zo belangrijk?

- De achterban is belangrijk om de *wisselwerking* tussen alle betrokkenen te bevorderen. Gastvrouwen en gastmannen krijgen veel terug in hun werk en dat heeft invloed op het leven in de thuissituatie of dat nu een gezin, een buurt of een kerkelijke gemeente of parochie is. Zo kan de kwaliteit van een kerkelijke gemeente worden bevorderd door haar betrokkenheid bij inloophuiswerk. Helaas is niet elke achterban bereid de opgedane ervaringen in het inloophuis nuttig te maken voor de eigen organisatie. Wij zijn echter van mening dat het uitgaan van de leefwereld van de mensen, zonder dat regelgeving en structuren daarin op de voorgrond staan, navolging verdient.
- De achterban levert een grote financiële bijdrage in de *kosten* van het werk. Slechts een klein aantal huizen krijgt subsidie van de overheid, en dan ook nog eens voor slechts een beperkt deel. Naast particuliere fondsen zijn het dan ook vooral kerken die dit werk financieel mogelijk maken.
- De achterban levert vaak een groot aantal *vrijwilligers* voor het werk. Als de kerken het werk belangrijk vinden, is het makkelijker kerkelijke vrijwilligers te werven.
- De achterban kan dit werk dragen door er *aandacht* voor te vragen in de samenleving. Zij onderhoudt dan contacten met de overheid *en/of* semi-overheidsinstellingen die voor dit werk nuttig kunnen zijn. En voor alle duidelijkheid, dit werk is voor een belangrijk deel nodig vanwege het falen van die samenleving en daarin opererende instellingen.

Samenwerking

Met de landelijke netwerken NUM en LOND zijn we in een samenwerkingsproces. Uitgaande van de belangen van de basis is het o.i. niet langer verantwoord gescheiden op te trekken. De komende jaren zal deze samenwerking steeds meer vorm krijgen, waarbij volgens ons de eigenheid van de verschillende werksoorten een eigen plaats moet behouden.

In een gezamenlijk beleids- en werkplan van de drie netwerken wordt beschreven hoe de komende jaren het werk ingevuld zal worden en hoe de samenwerking zich zal kunnen ontwikkelen.

Op naar de veiling dus, met de andere aardbeien... We zijn er rijp voor!

DAGBOEKFRAGMENTJE

*Jackie Wyse kwam over van Amerika om hier voor de Doopsgezinde gemeenten ervaring op te doen in een inloophuis.
Een fragmentje uit haar dagboek.*

Vandaag zit ik even over het doel van het Inloophuis na te denken. Van wie en voor wie zijn wij? Wat doen wij, met wie doen we het, en waarom? Wat betekent de wijk voor ons, wat betekenen wij voor de wijk? Dit zijn essentiële vragen dat wij moeten stellen als wij relevant willen blijven in onze wijk en in onze stad.

Gisteren zat ik in het Inloophuis om koffie te drinken met 6 á 8 bezoekers. Het gesprek was vrij serieus. Eén van onze bezoekers had het over hoe moeilijk het kan zijn in de hedendaagse samenleving. Volgens hem ziet het leven er nu veel slechter uit voor de 'arme kant' van de samenleving dan 10 jaar geleden. 'De arme kant' heeft (meestal) genoeg geld om te overleven ... maar hij is het gevoel kwijt dat het ooit beter zou kunnen worden. Een bezoekerster is met hem eens - zij wil niet alleen maar overleven, zij wil echt leven!

Mijn collega gaf toe dat ja - het leven is vaak stom of tragisch, maar wij kunnen sterkte vinden als wij een klein deel van het leven mooier proberen te maken. Hier bleek iedereen het mee eens te zijn. De bezoeker die dit gesprek opgestart had zei dan hoe belangrijk een plek zoals een Inloophuis is in zijn leven, een plek waar er ruimte is voor zulke gesprekken, een plek waar je mag zijn wie je bent, *niet* een plek om 'geholpen te worden.'
Tegelijkertijd zei hij dat hij 'spreekt niet vaak over het Inloophuis met mensen die het niet kennen.' Mensen begrijpen een Inloophuis niet - ze kennen de zin, de bedoeling van zo'n 'huiskamer voor de wijk' niet. Mensen denken dat wij een hulpverlener zijn, of een buurthuis. Maar dat zijn wij niet. We hebben een andere identiteit. Ja, zei mijn collega - voor sommige mensen is onze drempel echt heel hoog. Even binnen komen, even niets te moeten, even een praatje te maken of een gesprek te voeren. In onze drukke samenleving denken veel mensen dat zij er geen tijd voor hebben.

Het was een sombere ochtend, een serieus gesprek. Soms zijn onze openingsuren minder 'serieus'. Vaak praten we over honden en katten, over muziek en boeken, of over het weer. Maar gisteren hadden we het over de problemen in onze samenleving, de verlangens om echt te leven ondanks alles in het leven wat moeilijk is.

Wat is ons doel als Inloophuis? Voor wie zijn wij? Van wie zijn wij? Ik geloof met hele mijn hart dat wij voor iedereen zijn - voor iedereen die betrokken wil zijn. Ik geloof ook dat in onze huiskamer verschillende onderwerpen, emoties, en meningen ter sprake kunnen komen. Gisteren was het vrij serieus, maar morgen wordt het misschien weer feestelijk.

Ik heb het vaak gehoord dat wij als Inloophuis een luisterend oor zijn voor de mensen die binnenkomen en voor de mensen om ons heen. Gisteren was dat wel het geval. Om mensen serieus te nemen, om naar hun klachten, hun grapjes, hun verhalen te luisteren: dit is een fundament van wat het betekent om Inloophuis te zijn - en volgens mij ook om christen te zijn, eigenlijk ook om mens te zijn.

Echt luisteren naar iemand kan een risico zijn: misschien zeggen ze iets zo uitdagend, zo inspirerend, dat mijn mening of mijn leven of mijn keuzes voor de toekomst zouden moeten veranderen! Soms is het spannend om mezelf zo open te stellen. Maar juist daar vind ik ook de wederkerigheid die ik nodig heb om dit werk te blijven doen. Een luisterend oor moet tot een luisterend hart leiden. Luisteren is wederkerig als wij de woorden van de ander ons leven laten beïnvloeden. Als luisteren een wederkerige activiteit is, iets vol van respect, iets waarin iedereen aan tafel serieus genomen is - hier ervaar ik een beweging van de Geest van God. Hierin wil ik graag meedoen.

Jackie Wyse; juni 2004

WAAR DOE JE HET VOOR? ONTMOETEN

Ontmoeting zonder woorden

Ik zit op de markt om een project te promoten. Voorbij loopt een man. Voorbij loopt dezelfde man; hij kijkt naar het papier en de kleurtjes (van de marktbezoekers wordt gevraagd om een ontwerp te maken voor een schutting in de buurt).

Ik kijk hem aan, hij loopt voorbij om na tien minuten weer voor de kraam te staan. Ik vraag of hij ook een ontwerp wil maken. De rest van de dag zit ik samen met deze man aan de kraam; hij tekent en kleurt. Hij geniet van de zon; we delen de lunch waar hij gulzig van mee eet. Hij is duidelijk dakloos; zijn lichaamsgeur creëert ruimte om hem heen. Het is moeilijk om met hem te praten. Via de tekeningen geeft hij wat informatie. Als hij gaat geef ik hem wat kleurtjes en papier mee. Een mens leeft per slot niet van brood alleen. Hij laat een paar kleine kunstwerkjes achter.

Waarom is dit nu zo'n ontmoeting die in je geheugen blijft hangen?

Het is een ontmoeting waar je voor moet kiezen.

Een ontmoeting waar je niet automatisch voor kiest. Vanuit je eigen achtergrond heb je zo al een hoop vooroordelen die je eerst moet overwinnen.

Hoe rijm je ***ont-moeten*** als er zoveel moet voordat je aan een echte ontmoeting toe komt?

Ont-moeten is hier ***niet datgene doen wat er van je verwacht wordt. Jezelf losmaken van wat er allemaal moet om er bij te horen.***

Het is een ontmoeting die doorgaat.

Hoe komt het dat iemand die duidelijk verstandelijk gehandicapt is aan het zwerven kan gaan? Een vraag die ik stel aan hulpverleners die ik ontmoet.

In de huiskamer van de inloop hangt één van de tekeningen. Ik heb er een klein gedichtje bij geschreven. Na ongeveer een half jaar komt één van de bezoekers met een wissellijst. Misschien is dit iets voor die tekening, anders wordt hij vuil.

Waarom heb ik hem de kleurtjes en dat papier niet meegegeven? Daar heb ik nu nog spijt van.

Toevallige ontmoetingen?

Ze stapt in de bus, kijkt naar de plaatsen die vrij zijn en de mensen die er bij horen. Ze kiest de plek naast mij. Ze is op zoek naar een praatje; ik eigenlijk niet zo.

Wij rijden langs het grootste prestigeproject in aanbouw van de gemeente Breda. "Dat wordt wel mooi", zegt de vrouw. Ineens schieten alle mensen die wachten op betere huisvesting, op betaalbare woningen, op herhuisvesting in verband met te dure renovatie van hun wijk, door mijn hoofd; het beleid van de gemeente om zoveel mogelijk te bouwen voor middenklassers en hoger opgeleiden; de omloopgevoeligheid van makelaars en woningbouwverenigingen. De daklozen en uitgeproceeerde vluchtelingen, waar geen geld voor is, komen naast de miljoenen boven de

begroting uitstijgende kosten van dit project te staan. Ik vertel ervan. Mevrouw kijkt mij aan; heeft er weinig antwoord op.

De volgende dag stapt ze weer in de bus, dezelfde tijd. Ze zoekt bewust of er naast mij nog een plekje vrij is. Het is haar beurt om te vertellen. Ze heeft een zoon en een dochter die allebei bij een bekend makelaarskantoor werken. Ze hebben daar privé ruim van kunnen profiteren. Ze zwijgt even, kijkt me aan en zegt: "Eigenlijk vind ik dat het zo niet mag gaan, maar je gunt je kinderen wel het beste. Wat zou jij doen als jouw kinderen de kans kregen?"

Ontmoeten is iets in beweging zetten

Dialogoog met de samenleving begint ook in dit soort ontmoetingen. De ene ontmoeting leidt je naar de andere. Doordat je deelgenoot bent geworden, kun je niet zwijgen, ben je aan het denken gezet en omdat ontmoeting **wederkerig** is, staat door soms één ontmoeting de ander ook aan het begin van een reeks nieuwe ontmoetingen. In echte ontmoeting blijf je niet onbewogen.

Ontmoeten is confrontatie met jezelf.

"Wat zou jij doen, als jouw kinderen de kans kregen?"

Blijven ontmoeten!

Al jaren komt ze twee ochtend per week op de inloop. We kennen elkaar wel zo'n beetje. Soms hoeven we elkaar maar aan te kijken om te weten hoe de zaken ervoor staan. Er is genoeg vertrouwen ontstaan om mee te durven naar de sobere maaltijd, die in het kader van de veertigdagentijd door de Johannes Gemeente georganiseerd wordt. De opbrengst is voor een project in Zambia.

Ze moppert: "Is dat alles wat we te eten krijgen? Moeten we daar ook nog voor betalen? Ik ga hier nooit meer mee naar toe; ik wou dat ik thuis gebleven was."

Moedeloos word ik ervan. Altijd hetzelfde gemopper, altijd weer jaagt ze mensen tegen zich in het harnas met haar grote mond en haar luidruchtigheid. Ik probeer de boel een beetje te sussen, maar vóór de afsluitende vespers is ze met man en kinderen vertrokken.

De volgende dag op de inloop zegt haar man dat ze de hele avond niet te genieten is geweest. Toch nog maar even vragen hoe dat kwam. "Och" zegt ze "op zich was die soep wel lekker hoor. Maar wij aten vroeger altijd zo: soep en droog brood, want we hadden niks anders. Gisteravond kwam dat allemaal weer bij me boven."

Ontmoeten is je verbinden

Ontmoeting vraagt soms veel van ons. Soms word je uit je tent gelokt.

Wil je in ons geloven, ook als we moeilijk blijven doen? Wil je er zijn om ons te ontmoeten of ben je de zoveelste opvoeder? Kies je ervoor om mij te kennen zoals ik eigenlijk ben?

Wie zaten daar tijdens die sobere maaltijd?

Mensen van de inloop, mensen uit het asielzoekerscentrum, de mensen die zich met hen verbonden hebben en een paar gemeenteleden.

De armsten die zich solidair verbinden met de armsten in Zambia.

Een mevrouw had daadwerkelijk gevast door gedurende de vastentijd niet te snoepen en geen vlees te eten. Het gespaarde geld overhandigde ze persoonlijk aan de organisatrice van de sobere maaltijd met de boodschap dat alles bestemd was voor Zambia; er mocht niets af om de kosten van de maaltijd te dekken.

En die mevrouw uit het voorbeeld? In de pijn van de armsten herkent ze haar eigen pijn. Het is moeilijk om de confrontatie van de ontmoeting aan te gaan.

Ontmoeting in spiritualiteit

Binnen de ontmoeting van mens tot mens ontdekken mensen aan elkaar de kracht en de bron van het bestaan. Ze gaan samen op weg op zoek naar zingeving. Je gunst elkaar deze ontmoeting, waarvoor je veel moet **ont-moeten**.

Anneke van Elderen – Annahuis te Breda

DE PRIESTER, DE LEVIET EN NOG ENKELE ANDEREN

Mijmeringen over de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan, heel vrij naar Lukas 10:12-37

Iemand vroeg Jezus: wat moet ik doen om eeuwig te leven? Soms God liefhebben boven alles, en je naaste als jezelf? Jezus zei: Dat is juist. Maar, vroeg de man, wie is mijn naaste? Jezus antwoordde: Iemand daalde af van Jeruzalem naar Jericho, viel in handen van rovers die hem sloegen en beroofden en hem halfdood lieten liggen. Toen kwam een priester langs die plaats. Hij zag hem ... en liep door. Toen kwam een leviet langs die plaats. Hij zag hem en liep door.

Weer kwam een leviet langs die plaats. Hij zag hem en dacht bij zichzelf: "Als ik deze man help, dan blijft het probleem. Morgen ligt er weer één. Het moet anders. Structureel. Groter aanpakken. Ik ga eens iets op papier zetten... . . .", en liep door.

Weer kwam een leviet langs die plaats. Hij zag hem: "Wie reist er nu zo vol bepakt! En dan nog alleen ook! Dit schrééuwt om beroofd te worden. Dit noem ik typisch zelf uitlokken. En je dan maar gewoon laten helpen? Geen sprake van", en liep door.

Weer iemand.

"Kijk, vroeger zag je zulke dingen niet. Dat mensen elkaar in elkaar slaan en elkaar dan laten liggen. Meneer zal waarschijnlijk gewoon beweren dat ie beroofd is. Ik haal de politie erbij. Als die tenminste komt. Want de politie is ook niet meer wat ie vroeger was. Maar ik wil het ze wel gezegd hebben... ..", en liep door.

Weer kwam een leviet langs:

"Weet je wat er met mij is? Alles komt altijd op mij af. Nu ook weer. Als ik nu weer aan zoiets begin, dan cijfer ik mezelf helemaal weg. Want ik doe nooit iets half. Dat kan ik namelijk niet, iets half doen. En ik moet er nu eens een poosje mee ophouden. Mag ik soms?.. ..". en liep door.

Weer een:

"Oei, dat wordt een gouden shot. Iets van die boom moet er ook op. Zo nog eentje. Zo. Nog eentje. Nou. De World Press Foto is het niet. Daar is het niet erg genoeg voor. Maar dit mag er ook wel wezen hoor..... ". en liep door.

Weer eentje.

"Een illegaal. Kan niet anders. En natuurlijk ook weer door zo'n allochtoon neergestoken. Gewone mensen doen zoets niet. 't Gaat die asielzoekers altijd om vrouwen. Zal hier ook wel weer. Of om bolletjes. Is het een wonder dat er wachtlijsten zijn? ", en liep door.

Nog iemand:

"Ik zal het beste voor hem doen dat er is. Ik zal voor hem bidden... ..", en liep door.

Weer iemand.

"Waarom zijn ze niet gewoon aan het werk! Net als iedereen! Dat hangt maar rond op de weg van Jeruzalem naar Jericho. En dan drinken en rotzooi maken met elkaar. Afijn, de anderen halen hem straks wel weer op. Zo zijn ze ook wel weer... .", en liep door.

Nog eentje.

"Ontzettend, ontzettend. Geen woorden voor. En dan te bedenken hoe velen er nog erger aan toe zijn. En wat staat een mens dan toch machteloos", en liep door.

"Dit kan een waardevolle ervaring voor hem zijn. Kán, zeg ik. Mōet niet ... kán. Als hij tenminste totaal alleen blijft, maar dan wel totaal. Dan kán hij ... van daar uit, zelf verder werken aan zijn situatie. Je moet zoiets niet afbreken", en liep door.

Weer een leviet:

"Vraagt deze man om hulp? Nee. En ik hem iets geven wat hij misschien helemaal niet wil? Hij moet er zelf om vragen. Dat klinkt hard. Is het ook. Maar dat is echt beter. Beter voor hem, bedoel ik", en liep door.

Nog een:

"Doorlopen niet mee bemoeien....doorlopen en niet omkijken niet harder gaan lopen ook gewoon doorlopen Zo, dat hebben we gehad. Maar dat was wel even behoorlijk schrikken, zeg", en liep door.

En wie kwam er toen eindelijk aan?

De barmhartige Samaritaan.

Wim Jansen

WAT HEEFT DIT WERK MET DE KERK TE MAKEN? IS DIT EEN TAAK VAN DE KERKEN?

Deze vraag werd aan de orde gesteld in een rubriek van de Nieuwsbrief van het Diaconaal Centrum in Eindhoven. Enkele medewerkers gingen op bezoek bij vergelijkbare projecten en vroegen het aan betrokkenen.

Pastoraal Uitzend Bureau te 'Hertogenbosch

Jan Beuckens spreekt af in het Sociaal Restaurant in Den Bosch. Daar worden maaltijden geserveerd voor mensen met een smalle beurs. Er zijn 22 gasten en ik eet mee. Poolse soep, Toscaanse bonenschotel met gehakt, een bekertje vruchtenyoghurt en koffie na, € 2,50. Na de maaltijd kunnen we even praten.

Jan is de coördinator van het Pastoraal Uitzend Bureau (PUB).

"Heb je hier een kantoor?" vraag ik hem. "Nee, ik ben hier vrijwilliger" zegt hij, alsof dat heel vanzelfsprekend is. "Een echte werkplek heb ik niet. Maar op de fietsenwerkplaats kan ik wel mensen ontvangen." Ik denk dan nog dat hij een uitzendbureau heeft. Dat heeft hij ook, maar een ander dan ik verwacht. Jan's uitzendkrachten zijn mensen die deelnemen aan een of twee dagbestedingsprojecten. Vanuit 'de Interparochiële Vereniging' in Den Bosch ontstond het straatpastoraat, dat op 19 september 2003 zijn 12½-jarig jubileum vierde. De kerk is present op straat. Door dit werk bleek er bij mensen die veel op straat leven, de behoefte aan een vorm van dagbesteding. De Stichting Pastoraal Uitzend Bureau voorziet daarin. Het PUB zoekt wegen om mensen structuur in hun dagindeling aan te reiken en tevens zinvol bezig te zijn. Jan Beuckens werd voor 20 uur per week aangesteld als coördinator. Na 2½ jaar werd dit een full-time job. De gemeente financiert het PUB voor het grootste deel. Daarnaast steunen Rooms-katholieke orden en congregaties en protestantse kerken en anderen fondsen het PUB financieel en met vrijwilligers. Jan werkt veel samen met de coördinator van het straatpastoraat, Peter Berkien. De werkterreinen overlappen elkaar en vullen elkaar aan.

De kracht van het PUB is dat het werk een uitstekende mogelijkheid biedt om vertrouwen te winnen en contact te leggen met mensen. Het samenwerken met elkaar schept een band.

Als dagbesteding en soms als tussenstap naar betaald werk in de maatschappij is gestart met een fietsenwerkplaats, een groen/houtproject bij de vereniging Natuurmonumenten en een veegproject. De fietsen die verkregen worden van het kringloopbedrijf en van particulieren worden omgetoverd tot rijdende juweeltjes die weer verkocht kunnen worden. In opdracht van de vereniging Natuurmonumenten werken mensen in het 'groen/hout' project. Zij snoeien houtwallen, maaien weilanden

en rooien bij voorbeeld Amerikaanse eiken. In en busje gaan ze 's morgens op pad om 's middags moe en voldaan weer terug te komen.

Het veegproject behelst het schoonmaken van straten, vooral daar waar overlast is van junks en zwervers.

Deelnemers werken 5 uur per dag en ontvangen € 5,-- en een lunch en soms een maaltijdbon, te besteden in het Sociaal Restaurant.

Ook het PUB kan niet zonder hulp en inmiddels vinden acht vrijwilligers een taak bij het PUB. Zo groeien initiatieven uit tot dankbare activiteiten waar al zo'n 12 tot 15 personen zinvolle werkzaamheden verrichten.

Een druppel op de gloeiende plaat? Nee, een steen die de loop van de rivier wijzigt.

"Is dit kerkenwerk?" vraag ik Jan Beuckens. "Ja" zegt hij, dit is echt kerkenwerk. De gemeenschap die ik op onze PUB-projecten ervaar, vind ik vaak meer hout snijden dat in de kerkinstututen. Mensen dragen zorg voor elkaar, helpen elkaar met huisvesting. Het weinige wat ze hebben, weten ze nog te delen".

Inloophuis Valkenswaard

Het lijkt een paradox, maar in ons overvolle landje zijn er steeds meer mensen die behoefte hebben aan een gezellig contact.

"Ik ben niet eenzaam, hoor" zei een nieuwe bezoeker tegen Coby Vink, voorzitter van de Stuurgroep Inloophuis. "Ik ook niet; ieder mens heeft behoefte aan een praatje en een luisterend oor" antwoordde zij.

Het inloophuis in de Ontmoetingskerk in de Julianastraat in Valkenswaard wordt al-lengs door mee bezoekers gevonden. Een gezellig zaaltje. Twaalf dames en heren rond een tafel. Je ziet dat ze zich op hun gemak voelen, welkom zijn. In de 11 jaar dat het inloophuis open is, wordt het door een aantal mensen trouw bezocht. Toch denkt Coby Vink dat velen de drempel niet durven nemen. "Wij zijn er voor iedereen. Voor de huisvrouw met kleine kinderen net zo goed als voor de alleenstaande. Wij zijn geen hulpverleningsorganisatie. In voorkomende gevallen verwijzen wij door. Ontspannen samenzijn en een luisterend oor is wat we bieden. Zo nodig worden bezoekers gehaald en gebracht door onze vervoersdienst."

De twintig vrijwilligers die ieder eens per drie weken dienst hebben, worden ondersteund en geadviseerd door de Raad van Kerken in Valkenswaard. Vijf jaar na de start in Valkenswaard opende de Stuurgroep Inloophuizen de deuren van Bergstraat 17 in Dommelen iedere eerste zondag van de maand van 13.30 tot 16.00 uur. Door het beleid van de overheid blijven alleenstaande ouderen steeds langer zelfstandig wonen. Zij missen de gezelligheid die een verzorgingstehuis biedt. De zondag is voor sommigen eindeloos lang.

Op mijn vraag of er nog een wens is, riepen de bezoekers: 'Iedere dag open, soep en een maaltijd".

Coby vertelde dat ze 's winters als het erg koud is, wel eens erwtensoep maakten en dat dit een groot succes was. Zij voorziet echter in de vervulling van deze wensen de ontwikkeling van een heel ander inloophuis. Zelf hield ze het op een drempelverlaging. "Ik hoop dat het inloophuis toegankelijker wordt voor de eenzamen die er ongetwijfeld in onze gemeente wonen en die gebaat zouden zijn met een praatje en wat warmte. De koffie is gratis, maar de mensen moeten zelf binnen komen."

Marieke van Dam

OVER IDENTITEIT GESPROKEN: EIGENHEID EN INSPIRATIE

Enkele jaren geleden organiseerde het ICB een dag voor coördinatoren. Het thema was: eigenheid en inspiratie. Een drietal werkers hield een boeiend verhaal over wat zijn als het eigene van hun inloophuis ervaren en hoe zij als werker daar een rol in vervullen. Gert-Jan van der Kolm, verbonden aan de Buitenwacht in Dordrecht reageerde op deze verhalen.

CORA BOON - STICHTING CITYPASTORAAT "DE HERBERG" TE APELDOORN

Indien nodig eerst even voorstellen.

Symbool is een spiegel. Daar ik mezelf graag goed verzorg en er op mijn best uit wil zien, heb ik daar een spiegel voor nodig. Die helpt me bij dit uiterlijk vertoon. Daar is mijns inziens niets mis mee. Het contact met de mensen die ons Inloophuis bezoeken werkt voor mij ook als een spiegel. Maar dan één voor de binnenkant. En om die binnenkant in eerste instantie goed te kunnen bekijken, daarna te kunnen accepteren en waar mogelijk wat te verfraaien heb ik daarvoor dit spiegelend contact met de bezoekers nodig. Wat te denken bijvoorbeeld van een bezoeker die mij komt opbiechten dat hij, omdat hij honger had, twee palingen bij AH had gestolen. Hij had hier wroeging over. Hij had zich iets onrechtmatig toegeëigend. En dat valt op zich niet goed te praten. Zo doe ook ik wel eens iets in die richting wat algemeen geaccepteerd wordt maar van dezelfde orde is. Ik maak wel eens een kopietje en telefoneer een enkele keer voor privédoeleinden. Eigenlijk eigen ik mezelf op die wijze ook iets onrechtmatig toe.

Via mijn werk hoor ik achtergronden van de problematiek die veel mensen met zich meedragen. Soms zie ik overeenkomsten en prijs mezelf dankbaar en gelukkig dat ik op kwetsbare momenten in mijn leven de juiste mensen om mij heen wist. Zoveel hebben dit geluk niet.

Ook een spiegelervaring was het eenmalige contact met een totaal psychisch verwarde vrouw, goed gekleed. Zij kwam drie euro vragen om ergens te kunnen overnachten. Zij belooft mij de volgende dag dit terug te betalen met rente. Daar dit soort beloftes nagenoeg niet nagekomen worden, dacht ik bij mezelf, dat moet ik nog maar zien. De volgende ochtend lag er een envelop op de mat. Hier zat een wit afgescheurd briefje in met erop geschreven bedankt, Nina en zeven euro. Dus een euro rente. Ik word me bewust van mijn onterechte wantrouwen, wat er net als bij zo velen van onze bezoekers, in mij leeft. Ik kan nog wel een tijdje doorgaan met voorbeelden geven. Deze voorbeelden komen er allemaal op neer dat er in ieder mens wel iets te vinden is, ook op een positieve manier, wat mij laat zien wie ik al-

lemaal ben. Ik hierdoor geleerd niet meer te zeggen: zo ben ik niet, of dat zal ik nooit doen.

Wat is eigene aan ons huis?

Ons huis is een Oecumenisch Centrum. Er worden ruimten verhuurd aan diverse kerkelijke organisaties. De gehele benedenverdieping is bestemd voor het Inloophuis. Onze stichting heeft dus een zakelijke en ideële poot.

Ons Inloophuis bevindt zich op 200 meter loopafstand van het centrum en is iedere middag geopend. Al het werk wordt verricht door vrijwilligers uit de verschillende kerken en soms ook daarbuiten. Ons werk wordt ook financieel gesteund door de kerken door middel van een jaarlijkse bijdrage.

Het doel is: als gezamenlijke kerken op een praktische wijze present zijn in de binnenstad van Apeldoorn voor iedereen die daar gebruik van wenst te maken. Degeenen die hier het meest gebruik van maken zijn mensen die geen aansluiting vinden bij het gangbare sociale klimaat.

De diensten die wij te bieden hebben zijn met name: gastvrijheid en een luisterend oor.

Daarnaast proberen wij indien nodig daar in te springen waar de maatschappij of wetgeving het laat af weten. Maar daar blijft het niet bij. Wij stellen dit ook aan de kaak bij de in onze ogen verantwoordelijke instellingen. Voorbeeld daarvan is het budgetteringsproject. Dit zijn wij in 94 gestart voor mensen die hun inkomen niet via de gemeentelijke sociale dienst ontvingen. Inmiddels heeft de Stadsbank mogelijkheden voor deze groep mensen ontwikkeld.

Een tweede voorbeeld.

De komst van een Slaaphuis in Apeldoorn zorgde overdag voor overlast op straat en al snel wist men in grote getale ons Inloophuis te vinden, waardoor wij uit ons huis groeiden. Een en ander heeft er toe geleid dat er nu ook maatschappelijke dagopvang is gekomen. Tevens kun je onze betrokkenheid bij de oprichting van Stichting Naaste voor bezoek aan gedetineerden en nazorg voor ex-gedetineerden ook een vorm noemen van het er niet bij laten zitten.

Maar ook individueel stellen we zaken aan de kaak. Wat te denken van iemand die door het GAK tot tweemaal toe werd veroordeeld tot een boete van 500 gulden. De reden was het niet nakomen van afspraken en het niet op tijd inleveren van gevraagde informatie. Desbetreffende persoon was behoorlijk verslaafd en werd helemaal gek van de papierwinkel die hij van het GAK ontving. Zijn probleem was onder andere dat hij zaken met name geestelijk moeilijk op een rij kreeg. Bezwaarschriften, bemiddeling enz. konden ervoor zorgen dat meneer zijn verweten nalatigheid uiteindelijk niet werd aangerekend.

Onze contacten met de kerken zijn goed te noemen. Via de werkgroep Publiciteit en maandelijkse artikelen in de kerkenbladen blijven wij de verantwoordelijkheden van de kerken aangeven. Ook betrekken wij hen in het werven van medewerkers door het geven van informatiebijeenkomsten over ons werk. Binnenkort gaan we de kerken aanspreken op hun verantwoordelijk jegens het werk van het Inloophuis door

middel van de vraag om per jaar twee vrijwilligers te leveren; dit omdat de vergrijzing van onze groep medewerkers ons zorgen baart.

Verder is het zo dat door de verhuur van ruimten aan kerkelijke organisaties wij veel mensen over de vloer krijgen, waardoor de bekendheid van ons inloophuis wordt vergroot.

Waar ben ik als werker op uit ?

Ooit als vrijwilliger begonnen, was mijn motivatie gestoeld op het er willen zijn voor mensen die nergens meer gehoor vinden. Uit eigen ervaring had ik geleerd dat een luisterend oor soms hulpverlenender kan werken dan hetgeen de daarvoor bestemde instellingen te bieden hebben. Als coördinator ben ik er binnen onze organisatie op uit dat de doelstelling in alle geledingen tot zijn recht komt. Al onze medewerkers bieden hun vrijwillige diensten aan voor degenen die ons huis bezoeken. Vaak wordt vergeten dat diezelfde inzet ook wordt gevraagd in de relatie tot elkaar. Dit laatste laat nog wel eens te wensen over. Ook ik moet helaas bekennen dat ik soms liever te maken heb met onze bezoekers dan met de vrijwilligers. De schreeuw om aandacht is bij vrijwilligers vaak net zo groot; het wordt alleen anders verpakt. Hou me ten goede, stuk voor stuk zijn het fantastische mensen. De kern van onze doelstelling roept mij dan weer tot de orde. Ook, en misschien wel juist de vrijwilligers willen gehoor vinden. Wat heeft iemand mij werkelijk te zeggen, en in hoeverre kan ik bijdragen aan het tot zijn recht laten komen van de ander. Mijn spiegelverhaal is hier een goede leidraad bij.

Er zijn betekent voor mij ook dat men aandacht heeft voor de praktische kant van het werk. Dat het huis netjes en schoon is, dat het kwaliteit uitstraalt. Kwaliteit dwingt mijns inziens kwaliteit af. Aan mijn spierwitte tafel op mijn kantoor zie ik menig zwerver met pikzwarte handen, de luttele kruimeltjes shag tot de laatste aan toe wegvegen. Aandacht hebben voor is een houding die mijns inziens verder strekt dan alleen in contact met de medemens.

Belangrijk vind ik ook dat ons huis blijft groeien in bekendheid en dat meer mensen van onze gastvrijheid mogen genieten.

Serius genomen worden door de bestaande maatschappelijke instellingen is een zaak waar ik ook op uit ben. De laatste jaren bespeur ik gelukkig een lichte verandering onder hulpverleners. Steeds vaker ziet men de beperkingen in aandacht en tijd voor de mens en van daaruit groeit er waardering en erkenning voor het inloophuis.

Wat is mijn rol in en bij dit alles?

Ik denk dat mijn functie omschreven zou kunnen worden als "de spin in het web". Nagenoeg alles wat met de organisatie te maken heeft, komt naar mij toe en dient, al dan niet verwerkt, ook weer naar bestemde plekken uit te gaan.

Ik dien voorwaarden te scheppen, zodat het werk, op een voor ieder zo plezierig mogelijke manier voortgang kan blijven vinden. De kunst daarbij is om de vrijwilligers zoveel mogelijk in te schakelen bij alle voorkomende werkzaamheden, en niet zelf van alles op te pakken. De basis van het werk moet zonder mij door kunnen gaan. Voorbeelden: de maandelijkse medewerkersvergaderingen woon ik wel bij,

maar zit ik niet voor. Maar bijvoorbeeld ook de informatiebijeenkomsten voor kerken en diverse groepen van buitenaf worden verzorgd door de leden van de werkgroep Publiciteit.

Verder heb ik geleerd dat er iemand moet zijn die in lopende zaken beslissingen neemt. Dit gaat soms om de kleinste dingen waarbij de een voor de ander dit niet wil of durft te doen. Mijn rol dient naast coördinerend ook initiërend, motiverend, stimulerend te zijn. Goede contacten met zowel bezoekers alsook vrijwilligers zijn van essentieel belang. Dit vraagt de nodige tact.

Mijn aanwezigheid van 32 uur per week zorgt voor een goede bereikbaarheid. Dit bevordert de bekendheid, maar ook de voortgang van het werk.

Daarnaast geven de vrijwilligers terug dat zij een veilig gevoel ervaren als zij terug kunnen vallen.

ANNEKE VAN DER GRAAF - INLOOPHUIS DE GROENE LUIKEN TE VLAARDINGEN

Toen aan mij gevraagd werd om aan de hand van een lied, een tekst of een voorwerp aan te geven hoe ik tegen het aanloophuis aankijk, moest ik denken aan het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Een prachtig, heel bekend verhaal waarin mij vooral aanspreekt, dat je heel makkelijk aan mensen voorbij trekt, je laat ze links liggen, je hebt even geen tijd, druk druk druk!! Het gebeurt ons allemaal! In het aanloophuis trek je niet aan mensen voorbij, je gaat naar ze toe, je hebt alle tijd en aandacht om even bij ze te gaan zitten. Maar ook het meeleven met de mensen hoort daarbij. Je kunt even met de mensen optrekken.

Als aanloophuis heb je een dienende taak in de samenleving; je bent er voor de mensen die te gast zijn in het aanloophuis. De mensen mogen er zijn zoals ze zijn. Er wordt niet aan hen gedokterd. Een luisterend oor voor de persoonlijke problemen van mensen en van daaruit kan je soms proberen via contacten met kerken, predikanten of maatschappelijke en gemeentelijke instellingen wat aan bepaalde situaties te doen of met mensen in gesprek te raken. En wat meer over achtergronden te weten komen.

Voor mij persoonlijk betekent het aanloophuis een plek waar het meestal heel gezellig is, waar de mensen aandacht hebben voor elkaar, waar het voor velen een rustpunt is in de, vaak chaotisch wereld waarin zij en wij leven. Dat er dan aandacht voor de mensen is, zowel voor de gasten als voor de werkers in het aanloophuis geeft een goede sfeer. De mensen komen op adem en dat gevoel heb ik zelf ook vaak. Heel belangrijk is het voor mij om mee te draaien in het rooster, al doende heb je al gauw in de gaten hoe het met iedereen gaat en als er wat aan de hand is, hoor je dat gauw. Het is in bepaalde situaties nodig om snel even met iemand iets door te spreken of iets te vragen, anders gaat het een eigen leven leiden. In de training worden wij er heel erg op voorbereid om vooral zonder vooroordelen en zonder etiketten te plakken met de mensen om te gaan en zo ga ik zelf ook met de vele verschillende vrijwilligers om. Als werker in het aanloophuis ben ik erop uit, om het zowel voor de gasten als voor de vrijwilligers

of wel de werkers een plek te laten zijn waar ze zichzelf mogen zijn en waar we aandacht voor elkaar hebben.

Uitstraling

Ons aanloophuis is elke dag geopend. Iedere middag en ook woensdag-, donderdag- en vrijdagochtend. Er werken ongeveer 55 vrijwilligers en wij bestaan deze week negen jaar. Het Aanloophuis de Groene Luiken heeft een warme uitstraling. Een gast typeerde het als volgt: als hij op zijn fiets stapt, dan lijkt het als een magneet te werken; als vanzelf komt hij daar terecht!

We proberen in een rustige sfeer de mensen tot hun recht te laten komen; de mensen mogen zichzelf zijn. Als zij een gesprek willen, dan kan dat altijd. Maar als er gasten zijn die rustig in een hoekje willen zitten en bijvoorbeeld wat willen lezen dan is dat prima. De krant wordt ook veel gelezen en er worden vooral 's middags heel wat partijtjes schaak gespeeld. Soms wordt ook aan de vrijwilligers gevraagd om een spelletje dammen of schaak te doen en vaak gaat het ze niet eens om het spelletje maar alleen om de aandacht.

In ons aanloophuis hebben wij altijd een expositie. Heel veel verschillende soorten schilderijen en fototentoonstellingen hebben wij al bewonderd. Om de zes weken hangt er een nieuwe expositie en ook dat brengt weer nieuwe mensen binnen.

Onze vrijwilligers zijn niet allemaal kerkelijk; via de huis-aan-huis bladen doen we een oproep voor nieuwe vrijwilligers. Het blijkt dat het werk als vrijwilliger gezien wordt als een zinvolle invulling; zeker als je tweemaal per maand één dagdeel moet werken, dan is dat heel overzichtelijk. Na verloop van tijd werkt het voor nogal wat vrijwilligers toch als een soort verslaving. Na een tijdje wil je heel graag weer aanwezig zijn, omdat je wil weten hoe het met iedereen gaat.

Dat is natuurlijk het mooist, dat je dit werk doet voor anderen maar er zelf ook veel voor terug krijgt. Veel gasten zijn nogal eens heel verward maar zo nu en dan kunnen ze je toch heel rake vragen stellen. En als laatste wil ik nog even vertellen dat ik het een heel goed teken vind, dat er gasten zijn die hoe verward ze ook zijn, wel precies op de openingstijden voor onze deur staan. Dat weten ze toch nog altijd wel! Dat geeft je toch ook weer kracht om met dit werk door te gaan.

Wat is het eigene van ons huis?

- Warme uitstraling;
- Mensen mogen zichzelf zijn;
- Mogelijkheid om een spelletje te doen en de krant te lezen; Wisselende expositie;
- Niet alleen kerkelijke vrijwilligers accepteren.
-

Hoe profileer je je als huis?

- Door folders die bij huisartsen, bibliotheken, buurthuizen, apotheken enz. liggen. Door advertenties in de huis-aan-huis bladen;
- Door regelmatig iets te publiceren in de kerkbladen;

- Door praatjes te houden voor kerkenraden, hulpdiensten, passage-groepen, enz.; Door regelmatig contact met allerlei instellingen voor informatie en voor vrijwilligersavonden.

Wat is de missie van het huis?

- Dienende taak in de samenleving;
- Tegemoet te komen aan mensen te Vlaardingen, ongeacht hun nationaliteit of religie, om naar behoefte een rustpunt te bieden en zonodig een onbevooroordeeld oor voor persoonlijke problemen van allerlei aard te lenen, waarvoor men niet onmiddellijk de weg naar professionele hulpverlening wil zoeken of weet te vinden;
- Het stimuleren van de contacten tussen kerk en samenleving, opdat binnen de kerken de voeling vergroot kan worden met maatschappelijke problemen alom in onze directe omgeving.

Mijn rol als coördinator

- Verantwoordelijk voor de coördinatie van en eerste aanspreekpunt voor de dagelijkse gang van zaken in het aanloophuis;
- Stuurt de vrijwilligers aan en corrigeert deze waar nodig;
- Adviseert het bestuur en overlegt met de trainers en de mentor;
- Voert samen met de trainers de intake-gesprekken met aspirant vrijwilligers; Organiseert en begeleidt samen met de trainers het eerste en met de mentor de eventuele latere evaluatiegesprekken;
- Vrijwilligers die voor langere tijd of definitief met het werk willen of moeten stoppen, melden dit bij de coördinator;
- Werkt op eigen initiatief en is door vrijwilligers telefonisch te raadplegen;
- Draagt zorg samen met de trainers voor de aanvulling van de bibliotheek en het folderrek;
- Organiseert samen met de trainers de vrijwilligersavonden.

ANNEKE VAN ELDEREN (IN SAMENWERKING MET JOLANDE VAN OSTA) – ANNAHUIS TE BREDA

Passie

Begin december vertelt hij ons over de brief. De woningbouwvereniging wil de huur opzeggen wegens overlast. Wegens plassen op straat, rommel op de galerij, een grote dronken man en een vervuilde flat.

Op straat, zegt hij tegen ons, dat overleef ik niet. Al jaren komt Ruud bijna dagelijks bij het Annahuis over de vloer. Hoeveel uren hebben we al naar hem geluisterd? Met hem gesproken. Soms geniet ik van zijn verhalen. Lachen we samen. Deze mooie, charmante man, rechtop, altijd met rugzak en paraplu. Vaak probeer ik hem met zachte hand richting deur te krijgen. Als de bel om half vijf 's middags lang en aanhoudend gaat weet ik wie het is. En dat hij waarschijnlijk teveel op heeft. Ik stik van de pijn, zegt hij dan. En hoe langer we hem kennen, hoe beter we zien wat hij draagt. Alles voelt hij. Zacht tot in zijn ziel. Uitgespuugd worden, beta-

len voor warmte, gesloten kerk, zingen voor geld, klappen op straat, zatlap. Hij kan hardheid niet verdragen. En hoe kun je ook?

En dus blijven we bij hem. Althans, we proberen het. Een diepe zucht, deur open. Hé Ruud, hoe is het? Luisteren, troosten, toespreken, en naar huis sturen. Een week na de brief bezoek ik zijn flat. Hij vindt het moeilijk om anderen toe te laten in zijn domein. Overal in de flat ligt rommel, maar tussen het vuil zie ik kleine altaartjes, met zorg en creativiteit neergezet. Met lichtjes en relikwieën. 's Avonds zegt hij tegen me: jij vond het één grote zoi, hè, mijn flat. Nee, dat is niet waar, zeg ik, want ik heb ook hele mooie dingen gezien. Het schilderij van mijn moeder, zegt hij, en schiet vol. Ja zeg ik, dat is prachtig. En dat hangt niet in de rotzooi hè? Nee Ruud, dat hangt niet in de rotzooi. Hij huilt. En ik zie het schilderij weer voor me. Waar anderen muren en vloeren vol liggen met van alles hangt het schilderij van zijn moeder op een bijna lege wand. Een statige vrouw, met hetzelfde grijze haar, kijkt de kamer in. Door mijn hoofd en ziel gaat nog een ander beeld van zijn flat. Verontrustend en enorm. Om het kruisbeeld in de keuken hangen zijn bebloede kleren. Hij wijst ze aan. In die kleren is hij neergestoken. Het verhaal heeft hij al zo vaak verteld. Ze hangen om Christus heen. Dat zijn mijn kleren, zegt hij. Dit is mijn bloed.

Een maand later spreek ik opnieuw de woningbouwvereniging. Het is goed gegaan de laatste weken. De huur wordt niet opgezegd als Ruud blijft meewerken aan het opruimen van zijn flat en geen overlast veroorzaakt. Op de fiets zend ik een vreugdekreet naar de hemel. Er is nog een lange weg te gaan.

Die middag zitten we samen aan tafel. Met zo'n twintig mensen, genieten we van een nieuwjaarslunch die is aangeboden door de Fazanterie. Ik zie hoe de kok, die ons al dat heerlijk serveert, geniet van de ontmoeting. Een paar mensen van de Eetgroep schrijven spontaan een bedankje op een servetje en plakken dat vol met sterretjes. Het was een heel veel sterren-diner zeggen ze tegen hem.

En Ruud, Ruud wil een lied zingen voor ons. Hij kan prachtig zingen. Samen met hem zet ik, vanaf de andere kant van de kamer, Ave Maria in. Hij neemt het over en zingt dan met heel zijn lijf: gratia plena.

Ontmoeting als basis

Dit is één van de vele verhalen van ontmoeting. Het Annahuis als diaconaal centrum in Breda ziet als haar taak om juist die mensen te ontmoeten die in hun leven te maken hebben met uitsluiting en onrecht, met pijn, verslaving, trauma's, armoede. Het gaat dan niet om vrijblijvende ontmoeting tussen gelijkgestemden, gezellig en gemakkelijk, maar juist om ontmoeting die niet vanzelfsprekend is, om ontmoeting die weerstand oproept en veel vraagt van jezelf, om ontmoeting met mensen die vaak niet gezien en gehoord worden. Dit aan durven gaan, volhouden en uithouden, is de opdracht waarvoor het Annahuis zich gesteld ziet. Daarbij beoogt het Annahuis dat mensen elkaar ontmoeten en elkaar leren kennen als mensen met een eigen verhaal en eigen kracht. Zo is er rondom inloop en eetgroep een kleine gemeenschap ontstaan. De mensen die er al jaren komen zijn heel belangrijk. Zij weten waar het Annahuis voor staat en zijn daar deel van geworden. Vanuit de houding

dat iedereen recht heeft op een plek om te zijn maken zij ruimte voor nieuwe mensen, ook als dit mensen zijn die (vooralsnog) soms lastig, vreemd of vervelend zijn. De nadruk proberen we te leggen op dat waar mensen sterk in zijn, op hun kracht, op hun moed, om door alle pijn van het leven heen, toch overeind te blijven. Folder meegenomen voor iedereen. Op de voorkant staat de missie van het Annahuis, aan de binnenkant staan de doelstellingen aan de hand van de drie kernwoorden ontmoeting, actie en bezinning.

Ontmoeting die wederkerig is

Terug naar het verhaal van Ruud. Waar mensen zware levens leiden komt de kern van waar het in het leven om gaat scherp naar voren. En licht ook de kern van het evangelie op, van witte donderdag, van kruisiging en opstanding. Als pastor, hetzelfde geldt voor mijn collega's, loop ik met mensen mee, kijk ik naar mensen, probeer ik te zien wie die mens is. Die mens die aan mij vraagt: zie mij, geloof in mij. Ruud heeft mij, in de afgelopen weken, op een soms schokkende manier dichtbij het hart van het evangelie gebracht. Hij heeft mij opnieuw aan het denken gezet over de gedachte dat Jezus voor onze zonden aan het kruis zou zijn gestorven. Ik had daar nooit zoveel mee op. Ik kon er niets mee. Ik houd er niet van als de nadruk wordt gelegd op de zondigheid van de mens. Ik houd er niet van als mensen klein gemaakt worden. Zo verstond ik het en schoof het terzijde.

Nu ontmoet ik Ruud, die de pijn van het leven met zich meedraagt en niet kan verdragen. Die door de straten van Breda zwerft, die angstig is, die de pijn verdrinkt, die geweld ziet en dood, en daar niet mee kan leven. Die zacht is tot in zijn ziel. En die, nota bene, zijn kleren vol bloed aan het kruis van Christus heeft gehangen. Hij draagt het ondraaglijke en dat doet hij niet alleen voor zichzelf. Anders kan ik het niet zeggen. Het Annahuis is een bevoorrechte plaats voor godsontmoeting.

Als pastor ben ik ook theoloog. Dat komt o.a. tot uiting in de woorden en beelden die ik gebruik bij het schrijven van het verhaal. We vinden het belangrijk om te benoemen wat we meemaken met elkaar, en laten ons daarbij inspireren door het leven en de traditie. Ieder draagt daar zijn of haar steentje aan bij. Als ik een tekst van Jesaja voorlees tijdens de kerstviering zeg ik eerst iets over profeten. Profeten zijn mensen die heel goed aanvoelen wat er in de wereld aan de hand is, mensen die veel hebben meegemaakt, die heel goed kunnen kijken en het zijn mensen die heel dicht bij God staan. Ik kom op de inloop, zo zeg ik dan, ook regelmatig profeten tegen.

Die theologische arbeid van het benoemen en het vertellen vinden we op het Annahuis belangrijk.

Vraag

Wat kan de rol en de plaats zijn van het Annahuis als diaconaal centrum in Breda voor de kerken en het pastoraat in Breda.

Een paar opmerkingen/suggesties:

- we opereren op de grens van kerk en samenleving (contacten);
- de context van de wijk en de stad bepalen de inhoud van het werk. Los van die context is het Annahuis leeg;

- de gemeenschap rondom inloop en eetgroep is onmisbaar, de ontmoeting in en rondom die gemeenschap is de kern van waaruit we werken. Klein-schaligheid is geboden;
- expertise wordt opgebouwd;
- het Annahuis treedt in de publiciteit en voert actie en heeft uitstraling;
- het Annahuis is kerk op een nieuwe en oeroude wijze.

Het huis waarin ik werk

Annahuis

Diaconaal centrum met als voornaamste start-activiteit twee inloopochtenden per week. Vanuit die activiteit moet het Annahuis uitgroeien tot een diaconaal centrum, met belangrijkste speerpunten:

Ontmoeting

Actie

Bezinning

Bestaat acht jaar.

Plaats van Ontmoeting:

- Inloopochtenden
- Gezamenlijke maaltijden
- Tentoonstelling en open dag
- Ontmoetingen aan de deur
- Ontmoetingen over grenzen heen

Plaats van actie:

- Praktische ondersteuning van mensen
- Actieve deelname aan het lokale platform "de marge in beeld"
- Taalgroep voor vluchtelingen en migranten
- Participatie in buurtprojecten ter bevordering van de leefbaarheid in de buurt
- Aan de kaak stellen en bekendheid geven aan onrecht situaties en structuren
- Kinderactiviteiten ter bevordering van integratie in de wijk en samen met de ouders verantwoordelijkheid nemen voor de buurtgemeenschap.

Plaats van bezinning:

- Mandala tekenen
- Bezinningsavonden in advent en vastentijd. - Samen vieren van bijzondere momenten
- Open atelier
- Seizoenentafel

Het eigene van dit huis?

Het vormen van een basisgemeenschap die steeds meer eigen verantwoording neemt en die open staat voor nieuwe ontmoetingen.

Het ontdekken van je eigen talenten en dat van anderen. Het Annahuis: ontmoeting met mensen, naar de diepste levenskracht, naar het mooiste van de levende God.

Het Annahuis is een plek waar mensen elkaar kunnen inspireren en een plek van hoop.

Mijn rol als coördinator

- Bruggenbouwer
- Begeleider
- Signaleren
- Het durven delen van je bezieling, je sterke en zwakke kanten, je vragen (onprofessioneel durven zijn?)

REACTIE GERT-JAN VAN DER KOLM OP DE DRIE INLEIDINGEN EN ZIJN EIGEN INBRENG OP HET THEMA

Eerst even iets over mijzelf

Vanaf 1982 bij de Buitenwacht in Dordrecht betrokken, vanaf 1990 is er ook een inloofunctie.

Inmiddels 13 jaar betrokken bij training, supervisie en begeleiding van werkers op het grensvlak tussen kerk en samenleving.

In 2001 een proefschrift afgerond als theoloog waarin het ging om denkmodellen die uitgaan van ervaringen en nieuwe inzichten in dit werk en hoe je kunt denken over de kerk.

Wat opvalt in de drie verhalen

Drie verschillen springen in het oog. Daarbij gaat het om: identiteit, eigenheid en spiritualiteit.

Vlaardingen en Apeldoorn zijn meer seculiere inloophuizen, terwijl in Breda de spiritualiteit en de gemeenschapsvorming belangrijke elementen zijn.

Dat kan te maken hebben met: verschil tussen rooms-katholiek en protestant; tussen Noord- en Zuid Nederland; in het zuiden is kerk toch meer een vanzelfsprekende zaak. En als derde kan het te maken hebben met de achtergrond van de werker. Welke opleiding deze heeft gevolgd en hoe deze in het leven staat.

Wat opvalt in de drie verhalen is de vanzelfsprekendheid van dit werk. Er wordt niet uitgegaan van christelijke meerwaarde, maar het is de vanzelfsprekende pretentieuze aanwezigheid. Daar kan ik volledig achter staan.

Toch is het goed om te weten dat dit werk niet uit de lucht is komen vallen. Uiteindelijk komt het voort uit de missionaire bewogenheid van de christelijke kerken.

De geschiedenis van zending en evangelisatie leert ons dat wij vroeger meenden een boodschap voor de wereld te hebben, vol pretentie de ander tegemoet traden. Daarna kwamen we in het tijdperk van de presentie. Toen ging met meer van: wij hebben een boodschap aan de wereld.

We keken in de spiegel bij de ander! Van anderen viel er te leren!

Het is goed te weten dat onze identiteit, onze wortels, onze eigenheid ligt in die missionaire traditie.

Een ander belangrijk punt is het ongespecialiseerde van ons werk. Wij zijn gespecialiseerd in het ongespecialiseerde. Wij doen dat wat anderen laten liggen. Daarin zijn inloophuizen een moderne variant van de middeleeuwse gasthuizen.

Wij moeten bewaken dat we dat ook blijven: ongespecialiseerd! Steeds in de geschiedenis zijn de ongespecialiseerden geworden tot gespecialiseerden en daarna is dan opnieuw de beweging noodzakelijk dat er mensen zijn die vanuit het ongespecialiseerd zijn zich inzetten voor mensen.

Groepen hebben de neiging zich te sluiten. Die beweging zie je in elk inloophuis en binnen elke groep zich afspelen. Of het nu drugsgebruikers zijn of daklozen; zij hebben de neiging het gebouw voor zich te willen claimen. Soms doe je er als huis goed aan om er ruzie over te maken! Om zo de impasse en de geslotenheid te doorbreken.

Wees er ook goed van doordrongen dat opvangen niet alleen voldoende is. Wij zijn min of meer het putje van de maatschappij. Het gevaar is groot dat wij blijven geven en geven en daardoor energie te veel uitgeven en opbranden, door te druk te zijn en door de teleurstellingen. De gevaren liggen voor het oprapen.

Maar wij mogen / moeten ook ons protest laten horen aan de overheid. Wij moeten oppassen niet de alibi functie te vervullen!

Daarom ook is het van belang om enige afstand te bewaren ten opzichte van de overheid, Kerken hebben nog altijd een veel vrijere positie in de samenleving: samenwerking tussen kerken en inloophuizen kan voor beiden vruchtbaar zijn.

De vraag is: waar ben je op uit als inloophuis. Gaat het om een hangplek van 'uitgestoten' Een plek van goeddoen ten opzichte van hulpeloze mensen?

Ik mag hopen dat het om meer gaat!

Het gaat om gemeenschapsvorming, om het weghalen van de schotten tussen helpers en bezoekers en tussen de heel diverse groepen bezoekers onderling. De bezoekers komen anders in de rol van slachtoffer. De kracht en inspiratie die velen van hen in zich hebben, komt er dan niet uit. Het is goed om als gastvrouw/gastman als grondhouding tegenover de bezoekers te hebben: ik denk dat er in jou veel meer zit dan je laat zien, je voldoet niet aan je mogelijkheden. Dat gesprek mag je best voeren! Het gaat er om dat mensen zichzelf mogen zijn of worden. Daarom ook aangesproken mogen worden op het gegeven dat zij zichzelf niet zijn. Ik wil de stelling neerzetten: om te voorkomen dat bezoekers object worden van hulpbieders in inloophuizen, is het noodzakelijk werkers (vrijwillig en betaald) zoveel mogelijk te werven uit de bezoekers van het inloophuis.

Ook het begrip Kerk kun je hanteren in het inloophuis. Waar twee of drie in Mijn Naam aanwezig zijn, staat in de bijbel, daar ben Ik in hun midden. Wat in inloophuizen gebeurt, is fundamenteel christelijk, juist omdat het veel breder is dan de kerk en de kerkelijke vrijwilligers. Daarbij gaat het er niet om je als inloophuis als kerk te profileren, maar meer als beeld van de eigen identiteitsbeleving. Kerk moeten we niet overlaten aan de traditionele vorm van kerk-zijn zoals die zich voordoet in de

locale kerk, maar het inloophuis als een nieuwe vorm van kerk-wording zien, midden in de wereld.

De eigenheid van inloophuizen is dat zij juist in hun afzien van kerkelijkheid en bekeringsdrift, zich plaatsen in een nieuwe en andere interpretatie van traditieontwikkeling en kerkvorming.

In de eerste christelijke gemeente was er geen scheiding tussen joden en christenen. In de oorspronkelijke kerkelijke gemeenschap gaat het wezenlijk om het doorbreken van grenzen.

Vanuit de groepen

De deelnemers gingen in drie groepen uiteen.

Na de lunch werd kort gerapporteerd over de belangrijkste zaken die aan de orde waren geweest en waarover men nog graag even wilde doorpraten

Van der Kolm stelt dat de ideale situatie is dat de bezoeker vrijwilliger wordt. Maar hoe do je dat? En daarbij komt dat diverse huizen de ervaring hebben dat het niet lukt en behoorlijk problemen kan geven. Enkele deelnemers melden dat het hen wel gelukt is en dat het goed werkt.

Spiritualiteit in het inloophuis hoe bevorder je dat?

Er is gesproken over het thuis bezoeken van mensen, maar wij in het inloophuis hebben juist de regel dat we geen contacten met de bezoekers hebben buiten het inloophuis. Hoe zit het met afstand bewaren? Uitgaan van gelijkwaardigheid, maar wel op grond van ieders kwaliteiten.

Het begrip gastvrijheid heeft zijn beperkingen. Daarbij zijn de rollen ook gegeven. Misschien zijn de begrippen herberg en gastvrijheid wel een beetje belast en moeten we zoeken naar een andere benaming.

Veel huizen zijn door de kerken opgericht. Maar vervolgens is de band met de kerk minder geworden.

Reactie Van der Kolm op de rapportage

Hoe kijk je aan tegen de bezoekers. Daarin ben je nadrukkelijk anders dan de reguliere hulpverlening. Die instanties benaderen hen als hulpvragers, cliënten die geholpen moeten worden.

In missionaire presentie gaat het om mensen bij elkaar te brengen in een situatie van gelijken. Er zijn geen waterdichte schotten tussen vrijwilligers en inlopers. Het gaat om het principe. En dat betekent dat de rollen niet vastliggen en vast blijven liggen. Iedere bezoeker heeft iets te geven. Een inloophuis is daarom ook meer dan een luisterend oor en een plek om je verhaal te vertellen.

Pas op voor het in bezit nemen van het inloophuis door een bepaalde vaste groep. De geslotenheid kan slecht zijn voor de groep zelf en ook voor het huis.

Laat je verrassen door de bezoekers, door wie ze zijn en wat ze kunnen.

GASTVRIJHEID

Een gastvrij onthaal

Wil je als vrijwilliger in een inloophuis een bodem aan informatie dan kun je terecht in het boek 'Een gastvrij onthaal', een gids voor inloopcentra en andere vormen van kerkelijke gastvrijheid geschreven door Sake Stoppels*. Hij vertelt allereerst over de praktijk: wat is een inloopcentrum? Wat wordt er geboden? Wie zijn de bezoekers? Vervolgens is er een boeiend hoofdstuk over het fundament: gastvrijheid. Gastvrijheid in de Bijbel, gastvrijheid nu en de maaltijd als uitdrukking van gastvrijheid. Daarna komen er nog een aantal hoofdstukken die de wezenstrekken van je werk in een inloophuis laten zien.

Zeven kenmerken van gastvrijheid (uit hoofdstuk 3):

- Gastvrijheid is uiting van tegencultuur: het vreemd zijn met elkaar verdwijnt door onderlinge toenadering.
- Gastvrijheid is (soms) akelig concreet: ruimte bieden aan mensen aan wie die ruimte ontbreekt.
- Gastvrijheid vraagt ontvankelijkheid: gasten ontvangen is gasten toelaten in je leven.
- Gastvrijheid waarborgt vrijheid: gastvrijheid houdt niet in dat we mensen willen veranderen, ze betekent dat we andere mensen ruimte bieden waarin veranderingen kunnen plaatsvinden.
- Gastvrijheid is niet kleurloos: je verbergt jezelf niet achter neutraliteit maar geeft de gast helder en duidelijk inzicht in je ideeën en meningen.
- Gastvrijheid is anders dan hulpverlening: het is belangrijk dit verschil in stand te houden.
- Gastvrijheid sluit hulpverlening niet uit, maar het begint er bepaald niet mee en eindigt er evenmin mee.
- Gastvrijheid is nuchter en begrensd: ten aanzien van de gasten zelf moeten grenzen worden gesteld. Allereerst is een inloophuis op bepaalde tijden open. Ook kan het nodig zijn omwille van andere gasten (een) bepaalde gast(en) de toegang te onzeggen. Het is nodig kritisch te blijven en in te grijpen als de ruimte voor de één structureel ten koste gaat van de ruimte voor de ander.

***Uit 'Een gastvrij onthaal' van Sake Stoppels
Uitgeverij Kok - Kampen, 1997 ISBN 90 2429135 6***

DE PRESENTIEBENADERING

In de afgelopen jaren zijn op veel plaatsen in Nederland vanuit kerken laagdrempelige plekken gecreëerd waar mensen 'om niet' welkom zijn voor ontmoeting en gesprek. Hoewel veel kerkelijke cijfers een dalende lijn laten zien, neemt het aantal inloopcentra nog steeds toe. Sommige inloophuizen zijn al jaren van vaste waarde voor hun directe omgeving, maar eigenlijk gaat het om een vrij nieuw fenomeen. Het ontstaan van dergelijke centra is te verklaren vanuit het brede zoeken van de kerken naar een passende vorm van aanwezigheid, dienstbaarheid en missionair handelen in de samenleving.

Een inloopcentrum kan omschreven worden als een *vorm van kerkelijke presentie - al dan, niet binnen een breder aanbod van diensten opgenomen - waarin beoogd wordt laagdrempelig en zonder een van te voren vastgesteld programma beschikbaar te zijn voor in principe iedereen*. Een inloophuis wil dus een plek bieden aan mensen die er op een of andere manier even behoefte aan hebben binnen te lopen, koffie te drinken, een luisterend oor te vinden, hun verhaal kwijt te kunnen of gewoon maar even te zitten. Het is een plek waar je gastvrij wordt ontvangen, waar je jezelf kunt zijn en mag zijn zonder een ander te kwetsen en waar geen onderscheid wordt gemaakt tussen mensen. Je bent wie je bent en zo ben je welkom.

Vanuit kerkelijk oogpunt is de presentiebenadering een beweging die pleit voor een authentieke kerkelijke aanwezigheid in de wereld waar deze het meeste lijdt en onrechtvaardig is ingericht. Langzaam aan krijgt de presentiebenadering meer aandacht binnen het kerkelijk werk, maar ook in de professionele hulpverlening. Vooral op het gebied van sociale overbodigheid lijkt er steeds meer waardering te zijn voor deze manier van werken. Hulpverleningsinstanties en zorg instellingen doen er, met meer of minder succes, van alles aan om problemen rondom sociale overbodigheid aan te pakken. Soms lukt het om deze mensen te bereiken en op een deelgebied iets te verhelpen, vaak ook niet. De problemen van sociaal overbodige mensen blijken namelijk in hoge mate niet verhelpbaar.

De betreffende mensen zijn chronisch ziek, hun partner of kinderen zijn overleden of het contact is verbroken, ze zijn sociaal of verstandelijk niet erg getalenteerd, of ongeneeslijk verslaafd aan drank of drugs. Bovendien hebben deze mensen vaak wisselende behoefte aan zorg die veelal niet door één voorziening geleverd kan worden.

De reguliere hulpverlening werkt doorgaans vanuit het interventie-model. Een sterk bureaucratische manier van werken, waarin efficiëntie en planmatigheid voorop staan. Maar het interventie-model weet maar moeilijk raad met mensen die vaak langdurig of met tussenpozen behoefte hebben aan zorg, zeker als ook nog eens de aard van de problematiek wisselt of meervoudig is. Een lange, slecht gecoördineerde gang langs verschillende hulpverleners die allemaal verantwoordelijkheid nemen voor hun aandeel, waardoor niemand het totale overzicht houdt, is het gevolg.

Presentiebeoefenaars werken op totaal een andere wijze, dit wordt in het vervolg van dit hoofdstuk duidelijk. Er wordt gewerkt vanuit de presentiebenadering in het gewone pastoraat en diaconale werk, in ziekenhuizen en gevangenissen, maar ook in het opbouwwerk, in de jeugdhulpverlening, psychiatrie en het maatschappelijk

werk. Behalve onder beroepskrachten zijn er presentiebeoefenaren onder vrijwilligers zoals buddy's, maatjes, vriendendienst, weekendpleegouders, gevangenen is bezoekers, in een hospice, etc. Hoewel presentiebeoefenaren nog steeds een marginale beweging vormen, lijkt er in de in de sector zorg steeds meer aandacht te komen voor deze aanpak. De praktijk van inloophuizen laat echter nog vaak het beeld zien van bezoekers die stuk lopen op de planmatige en bureaucratische manier van werken van de zorg- en hulpverlening.

Dat de presentie benadering als tegenbeweging niet geheel genegeerd kan worden, komt doordat ze met goede argumenten claimt te doen wat er eigenlijk zou moeten gebeuren. Ze

is in zekere zin dus ook het kwade geweten van de institutionele achterban van de kerk en de gezondheidszorg. Daar komt bij dat ze - inhoudelijk gesproken - werk maakt van iets wat zonder twijfel diepmenselijk is: het verlangen erbij te horen, gezien te worden en in tel te zijn - desnoods arm, gehandicapt, lelijk, verslaafd en onaangepast.

Gastvrijheid

Gastvrijheid is eigenlijk het ijkpunt van waaruit de presentiebeoefening plaatsvindt. Maar gastvrijheid is in onze moderne samenleving allerm minst vanzelfsprekend. Ze is eerder te zien als een uitdrukking van een tegencultuur. Ze lijkt haaks te staan op een samenleving die zich meer lijkt te kenmerken door xenofobie, angst voor de vreemdeling en voor het vreemde, dan door filoxenia, liefde voor de vreemdeling. En dan niet alleen de houding ten opzichte van mensen van buitenlandse afkomst, maar ook ten opzichte van allen die op de een of andere wijze afwijken van het gemiddelde burgerlijke patroon. Gastvrijheid moet het in onze samenleving opnemen tegen neergelaten slagbomen, rolluiken, loketten, spreekuren op afspraak en dichte deuren. Waar word je om-niet, zo maar, ontvangen en gastvrij welkom geheten? Laagdrempelige centra zoals inloophuizen zijn actief op een terrein waar de kerken de laatste decennia teruggedrongen zijn. Door op die wijze gastvrij present te zijn, brengen ze de kerk zichtbaar terug in de samenleving.

Als het gaat om de toepassing van de presentie benadering in inloophuizen zal gastvrijheid altijd het uitgangspunt dienen te zijn. Het woord gastvrijheid impliceert eigenlijk al dat de gast vrij is. Hij of zij wordt uitgenodigd, maar niet gedwongen, of onder valse voorwendselen naar binnen gelokt of tot iets verleid. Het is belangrijk dat medewerk(st)ers van inloophuizen zich bewust zijn van hun houding bij het ontvangen van bezoekers. De (vaak toch al kwetsbare) bezoeker stelt zich immers kwetsbaar op bij het bezoeken van een inloophuis. Het vraagt van de medewerkers een open en ontvankelijke houding om de ander uitnodigend tegemoet te treden. Gastvrijheid is daarmee de basis van waaruit het mogelijk is om een relatie te laten groeien.

Kenmerken en vaardigheden van de presentie benadering

Kenmerkend voor de presentie benadering is: *er zijn voor de ander*, alles draait om de goede en nabije relatie (veel meer dan het oplossen van problemen), om

zorg, om de waardigheid van de ander, het erkennen van de ander, om wederzijdigheid, om verhalen, om een nauwgezette afstemming op de leefwereld van de ander, om de wil de ander tot zijn of haar recht te laten komen en niemand ooit af te schrijven. Dit alles in een manier van werken die ruimte geeft aan wat zich niet laat maken of afdwingen. Voorop staat het aangaan van een zorgzame relatie die ook geslaagd is als er uiteindelijk geen enkel probleem van betekenis door opgelost blijkt te worden. Eigenlijk is *menselijke waardigheid* de centrale waarde van de presentiebenadering. Wat de presentiebenadering precies beoogd wordt duidelijk in dit hoofdstuk. Voor een goede uitoefening van de presentiebenadering zijn een aantal vaardigheden nodig. Deze klinken door in het vervolg maar zullen uiteindelijk ook in de cursus aan bod komen.

Het belangrijk om te realiseren dat de presentiebenadering is ontstaan vanuit het buurtpastoraat. Buurtpastores zijn dikwijls niet 'onder dak', dat wil zeggen: ze werken niet vanuit een pand of een bureau. Ze werken vanaf de straat, houden zich op in de leefwereld van de ander; daarom is de aansluitende basisbeweging *naar de ander toe* in plaats van omgekeerd. Vanuit een inloophuis of een buurthuis geldt dit natuurlijk niet; de medewerk(st)ers ontvangen de bezoekers. Toch zijn de basiskenmerken van de presentiebenadering goed toepasbaar bij het werken in inloophuizen of op andere plekken in de in de maatschappelijke opvang. Er zal dan wel telkens een vertaalslag gemaakt moeten worden naar de eigen situatie. De onderstaande kenmerken - die omschreven zijn met het inloophuis in het vizier - moeten dan ook op die wijze gelezen worden.

Voor medewerk(st)ers van inloophuizen is het ten eerste goed om zich te realiseren dat bezoekers zich kwetsbaar opstellen wanneer ze een inloophuis betreden. Bezoekers zijn immers uitgeleverd aan de ontvangst door anderen. De presentiebeoefenaar zal zich daarom naar de ander moeten wenden en hem opzoeken: de ander is de richting van zijn kijken en het uitgangspunt van zijn of haar handelen. De presentiebeoefenaar laat daarbij zijn pantser (afweer, vooroordelen, angst, distantie, gelijkhebberij) zakken en schept de mogelijkheid dat de ander bij hem binnen kan komen, ten goede of ten nadele. Er worden zo weinig mogelijk barrières opgeworpen, bijvoorbeeld in de zin van hoe een bezoeker zich dient te gedragen (huisregels daargelaten), noch in de zin van vooringenomen standpunten over persoon of problemen van de bezoeker.

De medewerker heeft een grote belangstelling voor de verhalen van de betrokkene. De leefwereld van de gesprekspartner laat zich immers kennen door deze verhalen. Daar hoort een open houding bij, zonder een fixatie op problemen, verborgen bedoelingen of vooringenomenheid: het staat immers niet bij voorbaat vast wat van waarde is en wat geen waarde heeft, en wat thematisering verdient of gesprekstechnisch verworpen kan worden. De presentiebeoefenaar moet zich vrij kunnen opstellen tegenover zijn eigen bagage, de macht der gewoonte of een al te vanzelfsprekende benadering van de situatie. Belangrijk is dat er niet vanuit de eigen context (programma, werkwijze e.d.) naar de situatie wordt toegedacht, maar omgekeerd; want niet het aanbod bepaalt de behoefte, maar de behoefte bepaalt het aanbod. Presentiebeoefenaren proberen in het oog te houden dat een bezoeker een eigen verhaal van levenservaringen en levensomstandigheden heeft, daar eigen betekenissen in legt en een eigen manier heeft om vreugde te beleven en verdriet te hanteren. Bovendien is de presentiebeoefenaar ongehaast en stemt zich af op het

leefritme van de ander. Doel van deze werkwijze is de mogelijkheid scheppen de ander *in zijn eigenheid* te kunnen naderen.

Door de verhalen van bezoekers leert de presentiebeoefenaar hun leefwereld kennen. Maar van belang is dat de medewerker een andere dan een hulpverleningsrelatie met de betrokkene opbouwt. Het kan zijn dat er eens geholpen wordt met belastingpapieren, wordt doorverwezen naar instanties, getelefoneerd wordt met een instelling t.b.v. de bezoeker. Maar om deze helper-relatie gaat het uiteindelijk niet. De presentiebeoefenaar kijkt naar het geheel én focust niet bij voorhand reeds op één signaal. Een gespannen aandacht voor de signalen in de alledaagse contacten is dus essentieel om de leefwereld van de bezoeker te leren kennen. De tekenen komen niet vanzelf naar hem toe maar vergen ook dat hij een onderzoekende houding aanneemt: *gespannen* ontvankelijkheid en *bewuste* sensibiliteit. De mogelijkheid wordt zo geschapen dat kleine en onverwachte tekenen, die wijzen op iets dat voor de ander belangrijk kan zijn of is, tot de presentiebeoefenaar doordringen. Hij staat open voor wat mogelijk zijn aandacht en inzet behoeft en reageert er *onbevangen* op want misschien is het niets (voor hem) of betekent het wat anders dan hij denkt. Zulke aandachtigheid verbindt de presentiebeoefenaar met de ander en schept, als de aandacht volgehouden wordt, een relatie waarin op den duur veel heen en weer kan gaan. De mensen voor wie de presentiebeoefenaar er wil zijn, hoeven de aandacht en hartelijkheid van de presentiebeoefenaar niet te verdienen. Presentiebeoefenaren zijn er onvoorwaardelijk en hebben in de regel langdurige contacten.

De medewerker leert de wereld van betrokkenen dus kennen door hun verhalen, maar laat zich niet overweldigen door die verhalen. Hij of zij neemt het binnenperspectief niet over; in dat geval zou de medewerk(st)er met de ander in diens leefwereld ten onder gaan. Hij probeert het binnen perspectief te begrijpen en er vat op te krijgen om op deze wijze de relatie te versterken. Presentiebeoefening doet een groot beroep op de persóón van de uitvoerder en vergt daarom ook dat deze wijs kan uit zichzelf, dat hij iets begrijpt van gevoelens, dat hij de taal van heel andere (gekke, verlaafde, onopgevoede) mensen kan verstaan. Een presentiebeoefenaar heeft een stabiele persoonlijkheid, kan tegen gevoelens van frustratie en onmacht, beschikt over empathisch vermogen en is zich bewust van de eigen grenzen.

Er wordt dus nauw aangesloten bij de leefwereld en de levensloop van de betrokkene en de presentiebeoefenaar deelt ook in het leven van de betrokkene. Bovendien staat niet het zoeken naar problemen voorop maar het vinden van een bevredigende verhouding tot het leven, dat is een goede kwaliteit van leven of (als dat onvermijdelijk is) van rouwen, streven, treuren of ruziën. Voor de presentiebeoefenaar is het leven niet pas goed als alle storingen er uit zijn verdreven!

Om te voorkomen dat de verhalen van betrokkenen 'onteigend' worden, houdt de presentiebeoefenaar het zolang mogelijk bij de verhalen zoals ze verteld worden: in die structuur, in dat taaleigen, met die intensiteit en vooral met de redelijkheid en de uitleg die de verteller er zelf inlegt. Het gaat er om dat de presentiebeoefenaar, of het nu om verhalen gaat of om iets anders, er steeds de voorkeur aan geeft zijn of haar eigen inbreng te passen in wat de ander aan de orde stelt. Hetgeen wat vertelt wordt dient daarbij zo nauwgezet mogelijk gepeild te worden op zijn betekenis-

sen. Presentiebeoefenaars werken met een heel gewone taal, in heel gewone verbanden en met heel gewoon geformuleerde vragen. Men laat bij de ander laat wat van de ander is en waakt er voor dat het zijne (verhaal, doel, verdriet, plan) niet verkleind, onteigend of overruled wordt. Een bevoogdende of betuttelende manier van communiceren past uitdrukkelijk niet in de presentiebenadering. Waar de beroepshulpverlener vaak gedwongen is om steeds vertaalslagen te maken en het verhaal herordend om tot een bruikbaar en hanteerbaar begrip van de situatie te komen, zal de presentiebeoefenaar kiezen voor een andere weg om tot verstaan te komen. De medewerker is zich er bovenal van bewust dat het behoud van eer(gevoel) van wezenlijke betekenis is voor de bezoeker, voor zijn zelfgevoel en daarmee zijn identiteit.

Door zijn specifieke manier van werken leert de presentiebeoefenaar de wereld waar te nemen vanuit het perspectief van de ander. Door goed te luisteren, door gesprekken en verhalen wordt er kennisgemaakt met de leefwereld van de betrokkenen. De presentiebeoefenaar probeert te begrijpen welke betekenis de werkelijkheid voor hen heeft. Daar komt bij dat hij óók leert wat de *ervaren* betekenis is van allerlei regels en bureaucratisch verstrekte diensten van de verzorgingsstaat en waarom deze ondanks hun ogenschijnlijke redelijkheid toch geen goed effect sorteren. Uit de verhalen, het gedrag en handelingen probeert de presentiebeoefenaar te reconstrueren wat de wereld voor de betrokkene als kern heeft, wat er redelijkheid en samenhang aan geeft, waarom het allemaal draait. De grote opgave van de perspectiefwisseling is het opsporen van dié kernen die inzichtelijk kunnen maken waarom men doet wat men doet. Het gaat er daarbij om dat het binnenperspectief gekozen wordt; proberen te zien wat er voor de ander in het geding is en op het spel staat. Zo kan de kern van de redelijkheid en de lijn van het leven stukje bij beetje tevoorschijn komen.

Waar andere takken van hulpverlening er op toegespitst zijn om gedragsverbetering in te oefenen blijft de presentiebeoefenaar meer in een grensstreek. De presentiebeoefenaar bouwt het begrip op voor het gedrag van de ander vanuit de termen en binnen het perspectief zoals ze worden aangereikt, en dus niet vanuit een achterliggend (theoretisch) kader. Kenmerkend voor deze benadering is dat dit begrip in min of meer ongestructureerde gesprekken tot stand komt en dat eventuele doelen in een losse beraadsvorm gestalte krijgen.

Presentiebeoefenaars kunnen ook hun eigen mogelijkheden aan bieden in het netwerk van de ander. Al naar gelang de eigen achtergrond bieden ze hun instrumentele mogelijkheden aan: bijvoorbeeld hun taalvaardigheid, hun assertiviteit, hun kennis van zaken, hun faciliteiten, hun toegang tot geld en machten, hun wegwijs zijn in de wereld van welzijn en zorg. Van belang is dat de medewerker zich steeds realiseert bij welke maatschappelijke instituties of welke kerk de bezoeker betrokken is en welk belang deze verbanden voor hem hebben. Hij merkt op tot welke instituties de bezoeker geen relatie heeft en wat dit voor hem betekent dat hij dat niet heeft. Presentiebeoefenaars hebben kwaliteiten op het vlak van gemeenschapsbevordering; ze hebben enige kennis van de sociale kaart en het kerkelijke veld om mensen te koppelen of door te verwijzen.

Eigenlijk is deze vorm van hulp is vooral karakteristiek voor de reguliere hulpverlening. Daarnaast gaat het bij de presentiebenadering vooral om een sociaal-cultureel aanbod. Presentiebeoefenaars kunnen óók gaten invullen in het sociale netwerk van

de ander. Een voorbeeld van andersoortig staan in het leven, een tegenverhaal, een ruimere kijk, geduld om te luisteren, een uitbreiding van mogelijkheden, van taal van zin; de betekenis daarvan kan voor wie in onze samenleving zijn leven slijt in een uitzichtloze situatie niet overschat worden. In het contact wat tussen de werker en de betrokkene ontstaat kunnen ook "culturele goederen" overgebracht worden. Te denken valt aan o.a. identiteitsmodellen en alternatieve gedragsvormen. Daarbij zijn de werkers voor de betrokkenen een (veilige) plek, iemand om zich (veilig) aan te hechten, een blik op een andere toekomst of identiteit, een ander staan in het leven. De presentiebeoefenaar probeert de essentiële hulpbronnen van een humaan en zinvol leven te helpen vinden, openleggen en gebruiken.

Kenmerkend en bijzonder in de presentiebenadering is de volstrekt afwijkende omgang met tijd. De presentiebeoefenaar is in principe ongehaast, neemt zelf de tijd en gunt een ander de tijd. Daar hoort een ongeregelde agenda bij (met veel open ruimte), het onophoudelijk door elkaar lopen van contacten, gesprekken, enzovoort. Daarnaast wordt tijd binnen deze benadering niet gestructureerd door een fasegewijze uitvoering van een plan van ingrijpen, maar door *trouw*. Concreet betekent dit dat de presentiebeoefenaar zijn aanwezigheid weinig begrenst in de tijd, in de duur en nauwelijks bindt aan het vervuld-zijn van strikte voorwaarden. Dit is met name belangrijk vanwege het eerder genoemde belang van hechting bij de overdracht of ontwikkeling van sociaal-cultureel kapitaal. Het te voorschijn komen van wat goed *kan* zijn en wat veelbelovend lijkt, laat zich niet afdwingen, en de presentiebeoefenaar weet dat en handelt ernaar. Waar de berekende en geplande tijd de interventiebenadering kenmerkt, is ongehaastheid een groot goed bij het werken vanuit de presentiebenadering. Met andere woorden: de interventiebenadering is gericht op het doen verdwijnen van iets, de presentiebenadering op het laten verschijnen van iets, het in aanzien roepen van wat er gewoonlijk, elders, niet mag zijn of niet mag worden getoond. Het is belangrijk dat er aandacht is voor positieve keerpunten in het leven van de betrokkene. Medewerkers zouden deze moeten herkennen, zo mogelijk oproepen, de condities er voor te begunstigen en een beginnende ommekeer te ondersteunen. Het signaleren van negatieve keerpunten - de val naar beneden - is ook essentieel, net als het waarnemen van al die omstandigheden die een negatief doodlopend traject in stand houden.

Trouw kan troostend werken wanneer verdriet en leed aanwezig gesteld - maar niet verkleind of onteigend - worden. De eenzame mens ervaart in de presentiebeoefenaar dat er minstens één is voor wie zijn kapotte en onherbergzame wereld telt en door wie hij gezien mag worden. Het lost weinig op, geen leed, geen verlies, geen onvervuld verlangen. Wel iets van de eenzaamheid. En ook dat helpt. In tegenstelling tot de interventiebenadering worden aan leed dus geen voorwaarden gesteld om serieus genomen te worden: dat de mens hier om welke reden dan ook - in de verdrukking zit, is voldoende om zich in diens context steeds weer en dus trouw aan te bieden. De aandacht en zorg van de presentiebeoefenaar hoeven bovendien niet verdiend te worden en kunnen ook niet makkelijk verspeeld worden. Daarnaast betekent betrouwbaarheid ook dat de werker een voorspelbaar gedrag vertoont en niet wispelturig is. Onvoorspelbaarheid, oververhitte reacties en lukraak beschuldigen staan voor wat in het leven van velen vaak gemeengoed is en wat niemand eigenlijk wenst.

De waarde van de trouwe betrokkenheid kan ook in relatie gezien worden met het *onverhelpbare*. Daar waar de betrokkene zich geconfronteerd ziet met situaties waar hulpverlening geen aanbod of antwoord kan bieden - het mislukken van een huwelijk, leven met een incestverleden, of het omgaan met een aanstaande dood - zal trouwe betrokkenheid nog altijd betekenisvol zijn. De toewijding draait om het opzoeken van wie alleen gebleven zijn met hun leed, en wel opzoeken *in* hun eenzaamheid, opdat deze doorbroken wordt. Presentiebeoefening maakt zijn inzet niet afhankelijk van de vraag of er 'eer aan te behalen valt': de trouw is onvoorwaardelijk en er wordt niet op de kwaal maar op de lijder gelet.

Hoewel de presentiebeoefenaar, als het er op aan komt, liever 'bedonderd' wordt dan iemand tekort doen, is er altijd het gevaar een onwenselijke naïviteit in het onvoorwaardelijk present en dus trouwen betrouwbaar zijn. Een kritische houding van de presentiebeoefenaar hoeft daarentegen niets af te doen aan zijn trouwen loyaliteit.

DE BELANGRIJKSTE KENMERKEN VAN DE PRESENTIEBENADERING

De presentiebenadering: kenmerken en vaardigheden

Karakteristiek voor de presentiebenadering is: er zijn voor de ander, alles draait om de goede en nabije relatie (veel meer dan het oplossen van problemen), om zorg, om de waardigheid van de ander, het erkennen van de ander, om wederzijdsheid, om verhalen, om een nauwgezette afstemming op de leefwereld van de ander, om de wil de ander tot zijn of haar recht te laten komen en niemand ooit af te schrijven. Dit alles in een manier van werken die ruimte geeft aan wat zich niet laat maken of afdwingen. Voorop staat het aangaan van een zorgzame betrekking die ook geslaagd is als er uiteindelijk geen enkel probleem van betekenis door opgelost blijkt te worden. Gesteld kan worden dat *menselijke waardigheid* de centrale waarde van de presentiebenadering is. In het onderstaande volgt een kennismaking met de presentiebenadering doormiddel van de behandeling van een achttal kenmerken. De beschrijving van de kenmerken geeft zicht op de gewenste vaardigheden van de vrijwillige medewerk(st)ers. Vaardigheden die sterk te maken hebben met het bieden van gastvrijheid en het 'tot bestaan laten komen' van bezoekers. Want hoe het contact met betrokkenen uiteindelijk ook verloopt, wat vanuit het werken met de presentiebenadering in het oog gehouden moet worden is dat subjectwording in de ontmoeting centraal staat. De medewerker dient in dit geval oog te hebben voor details, verbanden en contexten, m.a.w.:

de logica van de betrokkene. Medewerkers moeten er bedacht op zijn dat ze niet te zeer probleemoplossend te werk gaan. Vanuit de wens iets concreets te willen betekenen voor een iemand kan het gebeuren dat de relatie met deze persoon niet de kans krijgt zich verder te ontwikkelen. Wanneer de nadruk komt te liggen op het geven van praktische adviezen of hulp, blijven achterliggende ervaringen, de leefsituatie en de geschiedenis van de persoon in kwestie versluierd. Om de betrokkene echt nabij te komen zal de medewerker dus moeten proberen een beeld te krijgen van de leefwereld en werkelijkheidsbeleving van deze mens. In het onderstaande volgt een opsomming van vaardigheden die daarvoor van belang zijn.

1^e kenmerk: vrij zijn voor

Allereerst is er de betrokkenheid van de presentiebeoefenaar op het leven van de betrokkene. De werkwijze en de agenda wordt daarbij in hoge mate bepaald door wat de ander aan de orde stelt. Daar hoort een open houding bij, zonder een fixatie op problemen, verborgen bedoelingen of vooringenomenheid: het staat immers niet bij voorbaat vast wat van waarde is en wat geen waarde heeft, en wat thematisering verdient of gesprekstechnisch verworpen kan worden. De presentiebeoefenaar moet zich vrij kunnen opstellen tegenover zijn eigen bagage, de macht der gewoonte of een al te vanzelfsprekende benadering van de situatie. Belangrijk is dat er niet vanuit de eigen setting naar de situatie wordt toegedacht, maar omgekeerd; want niet het aanbod bepaalt de behoefte, maar de behoefte bepaalt het aanbod. Medewerkers zullen er oog voor moeten hebben dat een bezoeker een eigen verhaal van

levenservaringen en levensomstandigheden heeft, daar eigen betekenissen in legt en een eigen manier heeft om vreugde te beleven en verdriet te hanteren. Bovendien is de presentiebeoefenaar ongehaast en stemt zich af op het leefritme van de ander. Doel van deze werkwijze is de mogelijkheid scheppen de ander *in zijn eigenheid* te kunnen naderen.

De presentiebeoefenaar is *beschikbaar*.

2^e kenmerk: Openstaan voor.....

Bezoekers van inloophuizen stellen zich kwetsbaar op wanneer ze een inloophuis betreden. Inherent aan het werken vanuit een inloophuis is dat de bezoeker is uitgeleverd aan de ontvangst door anderen. Van groot belang is daarom dat de presentiebeoefenaar zich wendt naar de ander en hem opzoekt: de ander is de richting van zijn kijken en het referentiepunt van zijn overwegingen. De presentiebeoefenaar laat daarbij zijn pantser (afweer, vooroordelen, angst, distantie, gelijkhebbij) zakken en schept de mogelijkheid dat de ander bij hem binnen kan komen, ten goede of ten nadele, en hem zo leert kennen als belangstellend en meelevend. Er worden geen barrières opgeworpen, bijvoorbeeld in de zin van hoe een bezoeker zich dient te gedragen, noch in de zin van vooringenomen standpunten over persoon of problemen van de bezoeker.

De medewerker heeft een grote belangstelling voor de verhalen van de betrokkene. De leefwereld van de gesprekspartner laat zich immers kennen door deze verhalen. In beginsel is de medewerker altijd benaderbaar voor de bezoekers. Onbevengheid, goede luistervaardigheden en veel geduld zijn kwaliteiten die onontbeerlijk zijn voor presentiebeoefening. Zich op deze wijze laten openen betekent onvermijdelijk dat de ander hem ook mag ontroeren, mag raken en verwarren (ontroerbaar). Ook dat geschiedt in gunstige en onwelwillende zin. Spontaniteit en improvisatievermogen zijn eveneens belangrijke instrumenten om op deze wijze toegankelijk te zijn.

De presentiebeoefenaar is *ontvankelijkheid*.

3^e kenmerk: Een aandachtige betrekking aangaan

Gesprekken over alledaagse zaken blijken uitgelezen mogelijkheden om bij het leven van bezoekers betrokken te raken. Maar zeker door de verhalen van bezoekers leert de presentiebeoefenaar deze leefwereld kennen. Van belang is dat de medewerker een andere dan een hulpverleningsrelatie met de betrokkene opbouwt. Het kan zijn dat er eens geholpen wordt met belastingpapieren, wordt doorverwezen naar instanties, getelefoneerd wordt met een instelling t.b.v. de bezoeker. Maar om deze helper-relatie gaat het uiteindelijk niet. De presentiebeoefenaar kijkt naar het geheel en focust niet bij voorhand reeds op één signaal. Een gespannen aandacht voor de signalen in de alledaagse contacten is dus essentieel om de leefwereld van de bezoeker te leren kennen. De tekenen komen niet vanzelf naar hem toe maar vergen ook dat hij een onderzoekende houding aanneemt: *gespannen* ontvankelijkheid en *bewuste* sensibiliteit. De mogelijkheid wordt zo geschapen dat kleine en onverwachte tekenen, die wijzen op iets dat voor de ander belangrijk kan zijn of is, tot de presentiebeoefenaar doordringen. Hij staat open voor wat mogelijk zijn aandacht en inzet behoeft en reageert er *onbevengend* op want misschien is het niets (voor

hem) of betekent het wat anders dan hij denkt. Zulke aandachtigheid verbindt de presentiebeoefenaar met de ander en scheidt, als de aandacht volgehouden wordt, een relatie waarin op den duur veel heen en weer kan gaan. De mensen voor wie de presentiebeoefenaar er wil zijn, hoeven de aandacht en hartelijkheid van de presentiebeoefenaar niet te verdienen. Presentiebeoefenaren zijn er onvoorwaardelijk en hebben in de regel langdurige contacten.

De medewerker leert de wereld van betrokkenen dus kennen door hun verhalen, maar laat zich niet overweldigen door die verhalen. Hij neemt het binnenperspectief niet over; in dat geval zou hij met de ander in diens leefwereld ten onder gaan. Hij probeert het binnenperspectief te begrijpen en er vat op te krijgen om op deze wijze de relatie te versterken.

Presentiebeoefening doet een groot beroep op de persóón van de uitvoerder en vergt daarom ook dat deze wijs kan uit zichzelf, dat hij iets begrijpt van gevoelens, dat hij de taal van heel andere (gekke, verslaafde, onopgevoede) mensen kan verstaan. Een presentiebeoefenaar heeft een stabiele persoonlijkheid, kan tegen gevoelens van

frustratie en onmacht, beschikt over empathisch vermogen en is zich bewust van de eigen grenzen.

De presentiebeoefenaar gaat een *relatie* aan.

4e kenmerk: Aansluiten bij het bestaande

De agenda van de presentiebeoefenaar wordt dus in hoge mate bepaald door wat de ander aan de orde stelt. Daar kan aan toegevoegd worden: "... en wel zoals de ander zaken aan de orde stelt." Er wordt nauw aangesloten bij de leefwereld en de levensloop van de betrokkene en de presentiebeoefenaar deelt ook in het leven van de betrokkene.

Bovendien staat niet het zoeken naar problemen voorop maar het vinden van een bevredigende verhouding tot het leven, dat is een goede kwaliteit van leven of (als dat onvermijdelijk is) van rouwen, streven, treuren of ruziën. Voor de presentiebeoefenaar is het leven niet pas goed als alle storingen er uit zijn verdreven!

Om te voorkomen dat de verhalen van betrokkenen 'onteigend' worden, houdt de presentiebeoefenaar het zolang mogelijk bij de verhalen zoals ze verteld worden: in die structuur, in dat taaleigen, met die intensiteit en vooral met de redelijkheid en de uitleg die de verteller er zelf inlegt. Het gaat er om dat de presentiebeoefenaar, of het nu om verhalen gaat of om iets anders, er steeds de voorkeur aan geeft zijn of haar eigen inbreng te passen in wat de ander aan de orde stelt. Hetgeen wat verteld wordt dient daarbij zo nauwgezet mogelijk gepeild te worden op zijn betekenis. Presentiebeoefenaars werken met een heel gewone taal, in heel gewone verbanden en met heel gewoon geformuleerde vragen. Men laat bij de ander wat van de ander is en waakt er voor dat het zijne (verhaal, doel, verdriet, plan) niet verkleind, onteigend of overruled wordt. Een bevoogdende of betuttelende manier van communiceren past uitdrukkelijk niet in de presentiebenadering. Waar de interventionist steeds vertaalslagen maakt en het verhaal herordend om tot een bruikbaar en hanteerbaar begrip van de situatie te komen, zal de presentiebeoefenaar kiezen voor een andere weg om tot verstaan te komen. De medewerker is zich er bovenal van bewust dat het behoud van eer(gevoel) van wezenlijke betekenis is voor de bezoeker, voor zijn zelfgevoel en daarmee zijn identiteit.

De presentiebeoefenaar *voegt zich in de leefwereld* van de ander.

5e kenmerk: Perspectiefwisseling

Door zijn specifieke manier van werken leert de presentiebeoefenaar de wereld waar te nemen vanuit het perspectief van de ander. Door goed te luisteren, door gesprekken en verhalen wordt er kennisgemaakt met de leefwereld van de betrokkenen. De presentiebeoefenaar probeert te begrijpen welke betekenis de werkelijkheid voor hen heeft. Daar komt bij dat hij óók leert wat de *ervaren* betekenis is van allerlei regels en bureaucratisch verstrekte diensten van de verzorgingsstaat en waarom deze ondanks hun ogenschijnlijke redelijkheid toch geen goed effect sorteren. Uit de verhalen, het gedrag en handelingen probeert de presentiebeoefenaar te reconstrueren wat de wereld voor de betrokkene als kern heeft, wat er redelijkheid en samenhang aan geeft, waarom het allemaal draait. De grote opgave van de perspectiefwisseling is het opsporen van dié kernen die inzichtelijk kunnen maken waarom men doet wat men doet. Het gaat er daarbij om dat het binnenperspectief gekozen wordt; proberen te zien wat er voor de ander in het geding is en op het spel staat. Zo kan de kern van de redelijkheid en de lijn van het leven stukje bij beetje tevoorschijn komen.

Waar andere disciplines er op toegespitst zijn om gedragsverbetering in te oefenen blijft de presentiebeoefenaar meer in een grensstreek. De presentiebeoefenaar bouwt het begrip op voor het gedrag van de ander vanuit de termen en binnen het perspectief zoals ze worden aangereikt, en dus niet vanuit een achterliggend (theoretisch) kader. Kenmerkend voor de methodiek is dat dit begrip in min of meer ongestructureerde gesprekken tot stand komt en dat eventuele doelen in een losse beraadsvorm gestalte krijgen. De morele component van deze werkhouding betekent dat de presentiebeoefenaar ook de kant kiest van waaruit hij dit perspectief volgt.

De presentiebeoefenaar is *solidair*.

6e kenmerk: Zich aanbieden

Presentiebeoefenaars kunnen ook hun eigen mogelijkheden aanbieden in het netwerk van de ander. De werkers bieden dan bijvoorbeeld hun instrumentele mogelijkheden aan: bijvoorbeeld hun taalvaardigheid, hun assertiviteit, hun kennis van zaken, hun faciliteiten, hun toegang tot geld en machten, hun wegwijs zijn in de wereld van welzijn en zorg. Van belang is dat de medewerker zich steeds realiseert bij welke maatschappelijke instituties of welke kerk de bezoeker betrokken is en welk belang deze verbanden voor hem hebben. Hij merkt op tot welke instituties de bezoeker geen relatie heeft en wat dit voor hem betekent dat hij dat niet heeft. Presentiebeoefenaars hebben kwaliteiten op het vlak van gemeenschapsbevordering; ze hebben enige kennis van de sociale kaart en het kerkelijke veld om mensen te koppelen of door te verwijzen.

Deze vorm van hulp is vooral karakteristiek voor interveniënten. Daarnaast gaat het bij de presentiebenadering vooral om een sociaal-cultureel aanbod. Presentiebeoefenaars kunnen óók gaten invullen in het sociale netwerk van de ander. Een voorbeeld van andersoortig staan in het leven, een tegenverhaal, een ruimere kijk, ge-

duld om te luisteren, een uitbreiding van mogelijkheden, van taal van zin; de betekenis daarvan kan voor wie in onze samenleving zijn leven slijt in een uitzichtloze situatie niet overschat worden. Over de affectieve band die ontstaat kunnen, als de presentie werkelijk duurzaam blijkt te zijn, ook andere culturele goederen getransporteerd worden. Te denken valt aan o.a. identiteitsmodellen en alternatieve gedragsvormen. Daarbij zijn de werkers voor de betrokkenen een (veilige) plek, iemand om zich (veilig) aan te hechten, een blik op een andere toekomst of identiteit, een ander staan in het leven. De presentiebeoefenaar probeert de essentiële hulpbronnen van een humaan en zinvol leven te helpen vinden, openleggen en gebruiken.

De presentiebeoefenaar geeft *zin*.

7^e kenmerk: Geduld en tijd

Kenmerkend en bijzonder in de presentiebenadering is de volstrekt afwijkende omgang met tijd. De presentiebeoefenaar is in principe ongehaast, neemt zelf de tijd en gunt een ander de tijd. Daar hoort een ongeregelde agenda bij (met veel open ruimte), het onophoudelijk door elkaar lopen van contacten, gesprekken, enzovoort. Daarnaast wordt tijd binnen deze benadering niet gestructureerd door een fasegewijze uitvoering van een plan van ingrijpen, maar door trouw. Concreet betekent dit dat de presentiebeoefenaar zijn aanwezigheid weinig begrenst in de tijd, in de duur en nauwelijks bindt aan het vervuld-zijn van strikte voorwaarden. Dit is met name belangrijk vanwege het eerder genoemde belang van hechting bij de overdracht of ontwikkeling van sociaal-cultureel kapitaal. Het te voorschijn komen van wat goed *kan* zijn en wat veelbelovend lijkt, laat zich niet afdwingen, en de presentiebeoefenaar weet dat en handelt ernaar. Waar de berekende en geplande tijd de interventiebenadering kenmerkt, is ongehaastheid een groot goed bij het werken vanuit de presentiebenadering. Met andere woorden: de interventiebenadering is gericht op het doen verdwijnen van iets, de presentiebenadering op het laten verschijnen van iets, het in aanzien roepen van wat er gewoonlijk, elders, niet mag zijn of niet mag worden getoond. Het is belangrijk dat er aandacht is voor positieve keerpunten in het leven van de betrokkene. Medewerkers zouden deze moeten herkennen, zo mogelijk oproepen, de condities er voor te begunstigen en een beginnende ommekeer te ondersteunen. Het signaleren van negatieve keerpunten - de val naar beneden - is ook essentieel, net als het waarnemen van al die omstandigheden die een negatief doodlopend traject in stand houden.

De presentiebeoefenaar laat zich *beheersen*.

8e kenmerk: De trouwe toeleg

Trouw kan troostend werken wanneer verdriet en leed aanwezig gesteld - maar niet verkleind of onteigend - worden. De eenzame mens ervaart in de presentiebeoefenaar dat er minstens één is voor wie zijn kapotte en onherbergzame wereld telt en door wie hij gezien mag worden. Het lost weinig op, geen leed, geen verlies, geen onvervuld verlangen. Wel iets van de eenzaamheid. En ook dat helpt. In tegenstelling tot de interventiebenadering worden aan leed dus geen voorwaarden gesteld om serieus genomen te worden: dat de mens hier - om welke reden dan ook - in de

verdrukking zit, is voldoende om zich in diens context steeds weer en dus trouw aan te bieden. De aandacht en zorg van de presentiebeoefenaar hoeven bovendien niet verdiend te worden en kunnen ook niet makkelijk verspeeld worden.

Daarnaast betekent betrouwbaarheid ook dat de werker een voorspelbaar gedrag vertoont en niet wispelturig is. Onvoorspelbaarheid, oververhitte reacties en lukraak beschuldigen staan voor wat in het leven van velen vaak gemeengoed is en wat niemand eigenlijk wenst.

De waarde van de trouwe betrokkenheid kan ook in relatie gezien worden met het *onverhelpbare*. Daar waar de betrokkene zich geconfronteerd ziet met situaties waar hulpverlening geen aanbod of antwoord kan bieden - het mislukken van een huwelijk, leven met een incestverleden, of het omgaan met een aanstaande dood - zal trouwe betrokkenheid nog altijd betekenisvol zijn. De toewijding draait om het opzoeken van wie alleen gebleven zijn met hun leed, en wel opzoeken *in* hun eenzaamheid, opdat deze doorbroken wordt. Presentiebeoefening maakt zijn inzet niet afhankelijk van de vraag of er 'eer aan te behalen valt': de trouw is onvoorwaardelijk en er wordt niet op de kwaal maar op de lijder gelet.

Hoewel de presentiebeoefenaar, als het er op aan komt, liever 'bedonderd' wordt dan iemand tekort doen, is er altijd het gevaar een onwenselijke naïviteit in het onvoorwaardelijk present en dus trouw en betrouwbaar zijn. Een kritische houding van de presentiebeoefenaar hoeft daarentegen niets af te doen aan zijn trouwen loyaliteit.

De presentiebeoefenaar is *trouw*.

EEN OPEN KERK

""

1. Het Inloophuis is een manifestatie van de internationale beweging Open Kerk

Stelling 1: Het Inloophuis is maar niet een op zichzelf staande 'werksoort', maar een onderdeel van een brede internationale beweging.

Ik zie het Inloophuis als een manifestatie van een internationale beweging die wordt aangeduid als Model Open Kerk, Die Offene Kirche, The Open Church. Vooral aan de rand van de formele organisatie van de kerk, groeit en bloeit die kerk; in Nederland en in Europa. In gevangenissen, in ziekenhuizen, in allerlei vormen van 'toeristen-pastoraat', aan de rafelrand van de samenleving - 'kerk- en buurtenwerk' - in ad hoc gemeenten (die soms ontstaan naar aanleiding van existentiële gebeurtenissen in het leven (bijv de begrafenis Prins Claus); maar ook in de aloude territoriale wijkgemeente, in het bijzonder daar waar deze zo is afgetakeld dat de krachtig(st)e weerstand tegen verandering en vernieuwing - de angst de weinigen die nu nog komen (en betalen) ook nog te zullen verliezen - haar verlamme invloed heeft verloren. Waar die zorg is weggesmolten ontstaat blijkbaar de ruimte zich te wijden aan een visioen.

Daar ontstaat ruimte de oude bange vraag "Hoe overleven we?" te vervangen door "Hoe kunnen wij, kleine afkalkende groep van betekenis zijn voor anderen?" Zo wordt een dieptepunt een omslagpunt!

Dat treft mij steeds weer. Ik doe maar een kleine greep uit een variatie van publicaties die op het moment dat ik dit schrijf op mijn tafel liggen. Trouw van 14 mei bericht over 'Een "frisse kijk" op geloven in hartje Den Haag'. Het is een verhaal over een open parochie. Het start als volgt: 'Kerkgaande buurtbewoners zijn er nauwelijks nog - een stuk of twintig. Toen de pastoor anderhalf jaar geleden stierf, betekende dat het einde van de parochie van de Heilige Antonius van Padua. Met een groep van inmiddels 25 vrijwilligers werd een nieuwe start gemaakt. In plaats van te streven naar een traditionele geloofsgemeenschap, leggen zij zich toe op het aanbieden van spirituele activiteiten voor iedereen die het maar wil'. 'Samen Kerk', het blad van het bisdom Haarlem beschrijft in haar meinummer 'Een Herberg in Heiloo'. 'Van de nood een deugd maken. Zo zou je de ontwikkelingen in Heiloo rond de sluiting van de Moeder Godskerk kunnen noemen. Weliswaar heeft men een parochiekerk verloren, maar daar staat tegenover dat er een prachtig ontmoetingscentrum is gerealiseerd, dat aan de nieuwe parochie een gastvrije plek heeft gegeven'. In het juni nummer van 'Willow Creek Nieuws', komt Ds Frans Boer aan het woord over de ontwikkeling van de gereformeerde Oosterkerk in Zeist naar een open, gastvrije kerk. Ook hier ligt het beginpunt in een dieptepunt. 'De Oosterkerk was een wijkgemeente met veel oudere leden. Er ging geen enkel kind naar de nevendienst. Dan is het belangrijk

om je op de toekomst te bezinnen'. In de bundel die Gerben Heitink bij zijn afscheid werd aangeboden schrijft Jan Veenhof een interessante bijdrage over een nieuw type samenkomst, geïnspireerd door de vernieuwing in de Elisabethenkerche in Bazel. Dat die gemeente tot vernieuwing kwam was weer niet toevallig. 'Toen het gevaar dreigde dat deze o.a. door ontvolking van het betreffende district haar deuren zou moeten sluiten, ging gelukkig een project City-church van start'. Zoals gezegd is dit maar een willekeurige greep. Soms kom je ook al die vormen van open, gastvrije kerken in één nummer van een blad tegen. Een mooi voorbeeld daarvan is 'Toer. Impulsen voor gemeente-zijn'. (dec. 2002). Het beschrijft gastvrije gemeenten in nieuwbouwwijken, in een gevangenis en in een achterstandswijk, maar ook de ombouw van leeglopende territoriale parochies tot open gastvrije parochies, maar gelukkig ook de ontwikkeling van kerken waar geen bijzondere problemen zijn, en die toch de ommekomst maken! In dat nummer vertegenwoordigd door de gereformeerde kerk in Rhenen, waarover (Ds) Peter van de Peppel een boeiend verhaal schrijft. Dat is bemoedigend, juist omdat hier de noodzaak tot verandering ontbreekt. Andere voorbeelden vindt men ook in 'Op weg naar de Herberg' (Hoofdstuk 2). U kunt ook op bezoek gaan in de virtuele Herberg te bereiken via www.opwegnaardeherberg.nl.

Hoe het ook zij. In allerlei situaties zien we de opkomst en groei van de open gastvrije kerk. Het gaat inderdaad om een beweging. Vandaar mijn stelling dat de Inloophuizen niet op zichzelf staan, maar van manifestaties zijn van een brede beweging: de open kerk.

Als ik op grond van mijn contacten *een signalement* van deze parochie zou moeten schrijven dan zou ik haar als volgt schetsen.

- Zij denkt van buiten naar binnen;
- De bange vraag 'Hoe overleven we?' is vervangen door 'Hoe kunnen wij als afkalkende kleine groep, van betekenis zijn voor anderen?'
- Zij is vaak vanzelfsprekend oecumenisch;
- Zij is doorgaans kleinschalig en informeel;
- Haar activiteiten worden niet gestructureerd naar oude kerkelijke indelingen (diaconaat, pastoraat, verkondiging, evangelisatie), maar naar behoeften van mensen.
- Zij let op haar woorden; en zoekt een taal waarin over God herkenbaar gesproken kan worden voor mensen van nu.
- Leiding heeft het karakter van dienst; die put zich niet uit in het plaatsen van verkeerslichten langs de wegen van mensen, maar legt rotondes aan voor zelfregulering; zij ontmoedigt mensen niet, maar bemoedigt hen.
- Zij ziet mensen als subject; als onvervangbaar individu en behandelt haar dus met respect. Zo honoreert zij de vrijheid van de mens.
- Zij is open naar God (zij ziet haar verlegenheid eerlijk onder ogen), open naar elkaar, en open naar buitenstaanders. Zo honoreert zij het hart van het kerk-zijn. .

- Niet zelden wordt de gemeenschappelijke maaltijd in ere herstelt.
- Zij is laagdrempelig voor gasten, maar stelt duidelijke eisen aan de Gastvrouwen/-heren.
- Zij gaat in vertrouwen verder.
- Haar symbool is de ronde tafel; plaats voor verhalen, voor ontmoeting, voor beraad. . Een van haar meest geliefde bijbelverhalen is dat van de Emmaüs-gangers.
- Zij is te vinden, niet in het machtscentrum van dorp en stad, maar langs de wegen van mensen. Voor hen wil zij fungeren als Herberg onderweg.

Noot J. Bij het nog eens nalezen van dit profiel kwam bij mij de vraag op: 'Heb ik dit niet eerder gelezen?' Toen kwam ik een artikel tegen van Kor Schippers uit 1986 - in de bundel 'Op weg naar hereniging' - dat hiermede inderdaad veel overeenkomst vertoont!

Noot 2. Het model open gastvrije kerk is op een systematische manier beschreven in 'Gemeente als Herberg'. Daar wordt geschetst dat en hoe de verschillende elementen van gemeente-zijn (identiteit, doelen, leiding, structuur en klimaat) in dit type gemeente op een bijzondere manier samenhangen.

Kernwoord in deze beweging is 'gastvrijheid'.

Vandaar dat die kerk ook wel aangeduid wordt met de metafoor 'Herberg': die is open, uitnodigend naar gasten - zij worden graag gezien en mogen zich dus ook laten horen - is een plaats waar mensen bij elkaar te gast zijn en waart beseft wordt dat we allen gasten van God zijn; gasten met een beperkte verblijfsvergunning.

Gastvrijheid betekent ruimte scheppen waarin mensen bij elkaar te gast zijn. Gasten kunnen gastvrouw worden, en gastvrouwen kunnen gast worden in het leven van gasten; zo zijn zij b~ elkaar te gast. Daarover een paar opmerkingen.

2. Een open gastvrije kerk is een Herberg in tweevoud.

2.1. Een Herberg voor gasten: vrijheid en confrontatie!

Stelling 2: Een open kerk neemt zowel de mens als subject als het wezen van de kerk serieus. Zij integreert vrijheid en confrontatie.

Omdat gastvrijheid het centrale kenmerk is van de open kerk, en dus ook van het Inloophuis, poog ik dat begrip wat scherper voor ogen te krijgen. Ik doe dat door de zo juist geformuleerde stelling te concretiseren in vijf substellingen, die ik met een sterretje aangeef.

* *Gasten staan centraal; zij zijn vrij; geen randleden maar geëerde gasten; geen exemplaren van een soort, unieke mensen: mensen met een naam.*

Het gaat om hen; niet bij wijze van spreken maar de facto. Hun belang dient ook de opbouw van de eredienst te bepalen. Die moet namelijk zo zijn dat mensen op de drempel, de buitenstaanders, die kunnen volgen. (Aldus de exegese van Herbst van 1 Kor. 14).

De buitenstaander is welkom. Royaal! Niet maar: 'komt u binnen; u vindt het wel goed dat we even afmaken waar we mee bezig zijn?'. Het programma wordt er voor onderbroken. Zo denkt Benedictus er in ieder geval over. In zijn Regel (p.63) stelt hij: 'De overste verbreekt omwille van een gast zijn vasten'.

Gasten mogen er zijn; zij zijn niet een exemplaar van een categorie; maar een on-
vervangbaar individu. Zij hebben een naam en worden - in de diepe betekenis van het woord - gezien. Dal is niet eenvoudig. Sommigen achten dat zelfs onmogelijk. Zo stellen marxistische sociologen dat kennis gekoppeld is aan een positie. Zij spreken daarom van geprivilegieerde kennis. Wat het betekent om vluchteling, weduwe, arm, gediscrimineerd, dakloos of gehandicapt te zijn, weet ten slotte alleen de vluchteling, de weduwe, de arme, de gediscrimineerde, de dakloze er de gehandicapte. Of het werkelijk zo dramatisch is, weet ik niet; misschien kunnen ook anderen er ten minste iets van begrijpen. Maar duidelijk is dat dit een belangeloze interesse vraagt. Het veronderstelt ook dat er ruimte geschapen wordt bijvoorbeeld door de uitnodigende vraag; '*Wat dan?*' (Lucas 24). Maar dan kan het ook gebeuren dat de gast zich laat zien en gastvrouwen heren leren zien.

Gasten worden met respect behandeld; vooral de minst geachten en de minst machtigen. Waarom? In spiritueel geladen kringen wordt steevast als antwoord gegeven: omdat in hen,

juist in hen, de aanwezigheid van Christus wordt vermoed. Christus is present in Woord en Teken, in de Gemeenschap ('Waar twee of drie... ') en in de arme (Van Kessel, 1989, 112 e.v.).

Benedictus is daar zeer stellig over: 'Alle gasten die langs komen worden ontvangen als Christus zelf, want Hij zal zeggen: 'Ik was gast en u hebt Mij ontvangen' (Matt 25:35). Vandaar dat de portier van een Benedictijns klooster tot op vandaag de poort opent met de woorden Deo gratias. Dat klinkt vroom; sterker nog het is vroom. We moeten dat niet afdoen als te hoog gegrepen, maar zien als een niet eindigende oefening.

* *Gastvrijheid is niet een taak, maar een houding.* Kenmerkend voor die houding is ruimte scheppen. Wil Derkse geeft daarvan als voorbeeld de wijze waarop we de telefoon opnemen.

Als de telefoon rinkelt beleven we dat niet zelden als een ongewenste inbreuk in onze wereld. De moderne techniek helpt ons via nummERMELDING de deur gesloten te houden; in ieder geval om gasten te selecteren. Maar het kan ook anders. Hij doet het zo. Als de telefoon gaat, wacht hij even met opnemen; spreekt dan de zegenwens 'Deo gratias' uit; en neemt vervolgens de hoorn op. Zo scheidt hij ruimte voor zijn onbekende gast. Die bespeurt dat hij welkom is.

* *De gastvrouw/heer laat zichzelf zien.*

Zo scheidt de gastvrouw/heer ruimte; maar ook laat hij zich zelf zien.

Het gaat om vrijheid en confrontatie. Henri Nouwen gebruikt het beeld van een huis. "Een leeg huis is geen gastvrij huis. Al snel wordt het een spookhuis en geeft het de vreemdeling een onbehaaglijk gevoel (...). Als we werkelijk gastvrij willen zijn moeten we niet alleen de vreemdeling binnen laten, maar hem ook confronteren met onze ondubbelzinnige aanwezigheid, niet onszelf verbergen achter neutraliteit, maar hem helder en duidelijk inzicht geven in onze ideeën, meningen en manier van leven. Tussen iemand en niemand is geen werkelijk gesprek mogelijk'. Zo kan ook God ter sprake komen.

* *Vrijheid en confrontatie: (g)een dilemma?*

Vooraf over dat laatste wordt vaak moeilijk gedaan.

Soms omdat men vermoedt dat het uiteindelijk daarom begonnen is; terecht wordt dat afgewezen; gastvrijheid is doel in zichzelf. 'Hebben de kerken geen hogere roeping dan koffie te schenken en een praatje te maken? Het antwoord kan kort zijn: de kerk heeft de hoge roeping tot het schenken van koffie en aandacht. En dan niet met het oog op een nog hogere roeping, maar als doel in zichzelf, als waardevol in zichzelf (Sake Stoppels, 1997,49). Maar de angst daarin te vervallen kan ook tot gevolg hebben dat we onszelf verbergen; daar wat spastisch over doen. Dat meen ik bijvoorbeeld te horen in de bezorgde vraag van een diaconale dominee: 'Waarom zou je aan al die zoekers niet die stem mogen laten horen dat er iemand is die van je houdt. En dat wij die 'iemand' God noemen?'

Het lijkt alsof er een 'vreemd belang' naar binnen wordt gesmokkeld.

Het probleem ontstaat, ten minste mede, doordat we uitgaan van *kerkelijke onderscheidingen* (zoals diaconaat, pastoraat, missionair). Die typering lijken dan beperkingen en verplichtingen op te leggen. Vandaar de verontschuldigende toon bij de diaconale dominee die ik zojuist citeerde.

Dit probleem wordt verminderd, zo niet opgeheven als we uitgaan van *behoeften* van mensen; behoefte aan zin, aan gemeenschap, aan solidariteit en hulp, aan informatie. (Natuurlijk blijft ook de setting van belang). Dan doen we niet meer zo moeilijk. Het jaarverslag van het aanloophuis Beverwijk illustreert dat als volgt: 'Waar kan het gebeuren datje op vrijdagmiddag in gesprek raakt over de oorlog, over vrijwillige en gedwongen verhuizingen, over bijstand? Waar raak je om die tijd in gesprek over het geloof, de bijbel, over wat waar is, Jezus van Nazareth en dood en verrijzenis? Juist; dat kan alleen maar gebeuren in het aanloophuis' .

Zo wordt 'de mens' serieus genomen evenals 'de zaak'. Beide krijgen het volle pond. Zo behoort dat in ieder geval te zijn. 'De mens' recht doen en 'de zaak' serieus nemen, staan niet in een concurrentie verhouding tot elkaar. Integendeel de behoeften van mensen en de zending van de kerk zijn op elkaar betrokken. Vandaar dat JC Hoekendijk kan zeggen: 'Maar als we deze *diaconia* isoleren of er te grote nadruk op leggen, dan wordt de evangelist al gauw een sentimentele filantroop. Hij moet nooit vergeten, dat hij geen echte dienst kan verlenen, als hij de mens het *kerugma* onthoudt en hem buiten de *koinonia* laat staan' (25).

Er blijven natuurlijk nog tal van vragen over maar die hoef ik in dit kader zelfs niet aan te stippen. Dat hoeft ook niet want daarover is al veel geschreven (Sake Stop-pels, 1997, vooral 43-56). Ook het laatste hoofdstuk van 'Op weg naar de Herberg', is daaraan geheel gewijd). Ik vat dit alles samen in deze stelling:

** Een Herberg heeft twee brandpunten*

Als we het dilemma overwinnen ontstaat een Herberg. Dus een plaats waar mensen elkaar toelaten tot hun leven, waar gasten gastvrouw worden en gastvrouwen gast, en waar zij, wie weet, gaandeweg een ongenode gast ontmoeten.

Een Herberg, rond twee brandpunten:

- 1) respect voor de mens als uniek persoon
- 2) respect voor de kern van het kerk-zijn: de dienst aan mensen, gemeenschap met elkaar
en de omgang met God *.

* Zulehner spreekt kortweg van: diaconia, koinonia en mystiek.

Zo'n inloophuis is een Herberg. Alleen al door te bestaan is zij een tegencultuur.

** Die Herberg stelt hoge eisen aan de gastvrouwen/heren; die moeten ook gesteld worden:* Ook daarover kan een heel verhaal gehouden worden, maar ik beperk mij tot de kern die door Ricus Dullaert naar mijn mening goed is omschreven. Hij stelt drie eisen aan medewerkers in het drugspastoraat: kunnen bidden met cliënten; hen niet willen bekeren; bereidheid om te leren. Iets soortgelijks komen we ook elders tegen, bijvoorbeeld in het inloophuis voor zeelieden in Delfzijl.

Een van de belangrijkste dingen die we moeten leren is zelf gast te zijn. Dat begint al beginnen door een soort toelatingseis te stellen aan gastvrouwen; bijvoorbeeld zelf, in cognito, tien inloophuizen als gast bezoeken en over hun ervaringen een gesprek hebben met de medewerkers van het eigen inloophuis.

De bundel ' . ', die op 23 juni gepresenteerd werd kan daarbij een belangrijke rol spelen.

2.2. De dragende groep is niet een werkgroep, maar een kerkgroep die voor de medewerkers zelf als Herberg fungeert.

Stelling 3: De groep medewerkers dient eigenlijk zelf ook het karakter van een Herberg te hebben. Dat wil zeggen een ruimte waarin zij zich voor bereiden op hun taak van gastvrouw/heer en zich oefenen in gastvrijheid; waarin zij ook zelf gezien en gehoord worden en bij elkaar te gast zijn; en ook samen te gast zijn bij God Zo wordt de werkgroep tot een kerkgroep of ecclesiale groep.

De ontmoeting met gasten (en met elkaar) stelt ook de gastvrouwen/heren voor vragen. Wie ben ik zelf eigenlijk? En: wat geloof ik zelf als het er op aankomt?

Is er ruimte voor die vraag? Worden de medewerkers zelf gezien en gehoord? Helpen zij elkaar om hun dienst - een gastvrij tehuis te scheppen - vorm te geven? Scheppen zij zelf ruimte voor een ontmoeting met God?

Ik ben het eens met Ann Morisy, een Britse kerkopbouwer die zich inzet voor de Open Church als zij pleit voor geestelijke begeleiding van vrijwilligers en daarbij voorstelt in dat kader ook af en toe liturgische momenten in te bouwen, 'waarin ook de niet zo kerkelijk betrokkenen kunnen meedoen' (Geciteerd door Jan Maasen). . Is dat theorie? Niet alleen dat, ook praktisch. Ik noem ter verduidelijking een paar illustraties. In meer uitgebreide vorm kunt u daarvan ook kennis nemen in 'Op weg naar de Herberg' en de website www.opwegnaardeherberg.nl.

Een voorbeeld is de Sint Salvator Parochie in *Brugge*. Daar wordt ruimte gemaakt voor parochianen om mee te delen, maar ook om mee uit te delen. Ook in de liturgie. Daarop bereiden zij zich samen voor. Dat impliceert niet alleen dat zij zich verdiepen in hun taak, maar ook dat zij zich in een gesprek met elkaar en de pastor, in de achtergronden daarvan verdiepen en ook ruimte maken voor een gezamenlijke viering. Sprekend over de paasnachtviering schrijft de pastoor: 'Wijd een uur aan *volwassenencatechese* over de bijbelse en liturgische achtergronden van deze "moeder van alle vieringen" en laat deze cateche *beleven* in samenzang en gebed. In een tweede moment kunnen dan vlot allerlei *taken* en opdrachten worden ingevuld'.

Zo ook gaat het in *Arnhem* in de groep die de Thomasviering (diensten met name voor buitenstaanders) voorbereidt. Daarover schrijft Ds Aukje Westra: 'De vergaderingen van de werkgroep zijn intensief, soms chaotisch en inspirerend. Dat komt onder andere doordat we beginnen met een avondgebed, geleid door een lid van de werkgroep. Geen standaardliturgie maar samen delen van onze persoonlijke twijfels en ons geloof. Het komt ook omdat bij de voorbereiding van de Thomasviering wezenlijke zaken op tafel komen. Wij nodigen mensen aan de rand, mensen van buiten, uit in een viering. Maar wat hebben wij dan te bieden? Wat houdt het geloof in dat we met hen willen delen?' Zo zijn zij bezig met het scheppen van een gastvrije ruimte voor buitenstaanders; tegelijkertijd zijn zij bij elkaar en bij God te gast.

Tenslotte noem ik nog de werkgroep in *Haarlem* die zich richt op de opvang voor dak- en thuislozen. De medewerkers beginnen de avond onderling met een gebed (zie de genoemde website).

Waar het mij om gaat is dit: dergelijke groepen evolueren van werksoorten tot kerksoorten; van werkgroepen tot kerkgroepen. Ik noem hen graag *ecclesiale groepen*. Daarmee wil ik tot uitdrukking brengen dat zij alle functies van kerk zijn in zich verenigen: de omgang met God (mystiek), de gemeenschap met elkaar (koinonia) en de dienst aan buitenstaanders (diaconia). Dergelijke groepen bouwen niet alleen aan een Herberg voor buitenstaanders, maar fungeren ook voor de leden van de dragende groep zelf als Herberg.

3. De kerk van nu en de toekomst zie ik als een conciliair verband van ecclesiale groepen

Stelling 4: Het is nuttig en nodig dat de groepen die trachten de open kerk vorm te geven, elkaar ontmoeten voor overleg, bemoediging en om samen te vieren. Op hen is van toepassing de metafoor van de kerk als lichaam. Zij komen dus bij elkaar vanuit het besef '... ik heb u nodig

Zie ik het wel, dan bestaat de kerk van de toekomst uit dergelijke ecclesiale groepen. Zij staan met elkaar in een verband dat het karakter heeft van een netwerk. Nu zegt het woord heel weinig, want er zijn tal van soorten netwerken; van uiterst losse tot strak georganiseerde en autoritaire verbanden. Geen nood. We hebben dat woord niet nodig want de kerk heeft daarvoor een eigen duidelijker woord: conciliair. Een conciliair verband heeft twee kenmerken: de één heerst niet over de ander (ronde tafel), zij komen bij elkaar als er werkelijk belangrijke zaken aan de orde zijn (en niet omdat het bijvoorbeeld de eerste maandag van de maand is).

Het is dus een heel ander verband dan die van de grote kerken; inclusief de 'nieuwe' VPK (Verenigde Protestantse Kerk). De structuur van deze komt nog overeen met het voorstel dat Jethro deed aan zijn schoonzoon Mozes (Ex 18 : 17-23).

Ik denk zelf dat het heel nuttig zou zijn als degenen die zich inzetten voor een open gastvrije kerk eens bij elkaar kwamen om elkaar zo tot een hand en voet te zijn. Daarbij denk ik aan al die ecclesiale groepen die ik in het begin noemde en actief zijn in gevangenis, in ziekenhuis, aan de rafelrand, daar waar toeristen zijn, samen met de parochies in wijk en buurt die de ommekeer naar 'de open kerk' hebben meegemaakt of doende zijn.

Zij zouden eens bij elkaar kunnen aanschuiven aan een ronde tafel en met elkaar overleggen: hoe pakken jullie dat aan in jullie situatie? (diaconia); elkaar kunnen helpen en bemoedigen (koinonia) in de hoop en verwachting al doende iets op het spoor te komen van God, zelf 'Vreemdeling op doortocht' (mystiek).

Zo beland ik uiteindelijk toch weer op de weg van Jeruzalem naar Emmaüs.

Jan Hendrks
Mei 2003